

***Katre Uluslararası İnsan Araştırmaları Dergisi –
Katre International Human Studies Journal***
ISSN: 2146-8117 e-ISSN: 2148-6220
June / Haziran 2020, 9: 111-149

Cerir b. Abdullah'ın Rivayet Ettiği Hadisler*

The Hadiths Narrated by Cerir b. Abdullah

Mehmet Dilek

Dr.Öđr.Üyesi, Akdeniz üniv. İlahiyat fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü,
Hadis Anabilim Dalı
Assistant Professor, Dr., Akdeniz University, Faculty of Theology, Department of
Basic Islamic Studies Section of Hadith
Antalya / Turkey
mehmetdilek@akdeniz.edu.tr orcid.org/0000-0003-4900-1744

Tunahan Erdoğan

Arş.Gör., Akdeniz üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri
Anabilim Dalı
Research Assistant, Akdeniz University, Social Sciences Institute, Department of
Basic Islamic Studies
Antalya / Turkey
tunahanerdogan1234@akdeniz.edu.tr orcid.org/0000-0003-3374-6063

Article Information / Makale Bilgisi

Article Types / Makale Türü: Research Article / Arařtırma Makalesi

Submitted / Geliř Tarihi: 09 May / Mayıs 2020

Accepted / Kabul Tarihi: 28 June / Haziran 2020

Published / Yayın Tarihi: 30 June / Haziran 2020

Pub Date Season / Yayın Sezonu: June / Haziran

İssue / Sayı: 9 Pages / Sayfa: 111-149

Cite as / Atıf: Dilek, Mehmet & Erdoğan. Tunahan. "Cerir b. Abdullah'ın Rivayet Ettiği Hadisler [*The Hadiths Narrated by Cerir b. Abdullah*]". *Katre Uluslararası İnsan Araştırmaları Dergisi – Katre International Human Studies Journal* 9 (June / Haziran 2020), 111-149.

Plagiarism / İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Copyright © Published by İstanbul İlim ve Kültür Vakfı / Istanbul Foundation for Science and Culture, İstanbul, Turkey. All rights reserved.

* Bu makale, Akdeniz Üniversitesi BAP Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen (ID: 316 Proje Kodu: SBA-2018-3617), "Türkiye'de Medfün Sahabilerden Cerir b. Abdullah ve Rivâyet Ettiği Hadisler" adlı Normal Araştırma Projesinden üretilmiştir.

Cerîr b. Abdullah'ın Rivayet Ettiği Hadisler

Öz: Cerîr b. Abdullah, Câhiliye döneminde Yemen taraflarında oturan Becîle kabilesinin reisiydi. Sûret ve sîret itibariyle güzel bir insandı. Hicretin onuncu yılı başlarında müslüman oldu. Hz. Peygamber (s.a.v.) onu ehl-i beytinden saydı ve her zaman ona karşı güleryüzlü davrandı. Hz. Peygamber'in emriyle "Yemen Kâbesi" diye nitelendirilen Zülhalesa tapınağını yıktı. Hz. Ebû Bekir döneminde mürtedlerle savaştı. Hz. Ömer döneminde birçok şehri fethetti. Müslümanlara İran kapılarını açan Kâdisiye savaşında sağ kanat komutanı idi. Hz. Ali-Muâviye mücadelesinde tarafsız kalmakla birlikte Hz. Ali'nin talebi üzerine arabulucu olarak Muâviye ile görüştü. Muâviye'nin katı tutumu sebebiyle etkili olamadı. Daha sonra Fırat kenarındaki Karkîsiya'da uzlete çekilip burada vefat etmiştir. Cerîr'in rivayet ettiği hadisler başta Buhârî ve Müslim olmak üzere bütün hadis müellifleri tarafından tahrir edilmiştir. Bir makale boyutunu aşması sebebiyle bu çalışmada Cerîr'in sadece ahkâm dışı rivayet ettiği hadisler incelenmiştir. *Kütüb-i Sitte* ve Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde yer alan hadisler birleştikleri ana metin ve bu kitaplardaki senedleriyle birlikte verilmiş, diğer kitaplardaki senedlerin sadece kaynaklarına işaret edilmiştir. *Kütüb-i Sitte* ve İbn Hanbel'in *Müsned*'inin dışındaki eserlerde yer alan hadislerin senedleri verilecektir. Cerîr'in rivayet ettiği hadislerin ise özellikle mana bakımından problemsiz olduklarını söylemek mümkündür. Çalışmamızda otuz iki ana konuda üç yüz yirmi bir farklı isnadla gelmiş olan hadisler incelenmiş ve sıhhat durumları belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Ehl-i Beyt, Cerir b. Abdullah, Nasihat, Karkîsiya,

The Hadiths Narrated by Cerir b. Abdullah

Abstract: Cerir b. Abdullah was the chief of the tribe called Becile residing around Yemen at the time of ignorance (*cahiliye*). He was a nice person both in terms of character and physical appearance. He converted to Islam at the beginning of the 10th year of Hijra. The Prophet (PBUH) considered him as a member of "People of the House" and always treated him with favor. Upon the order of the Prophet (PBUH) he demolished "the Yemenian Ka'ba" which was also called the temple of Zulhalesa. He waged war against the apostates during the period of Hz. Abu Bakr. He conquered many cities during the period of Hz. Omar. He was the commander of the right wing of the Muslim army at the battle of Kâdisiye, which opened the doors of Iran to Muslims. Though he remained impartial in Hz. Ali-Muâviye struggle, upon the request of Hz. Ali, he went to Hz. Muâviye as a mediator, but he was not successful due to the harsh attitude by Hz. Muâviye. Later he withdrew to seclusion in the city of Karkîsiyâ by the river of Fırat and passed away there. The hadiths narrated by Cerir were studied and published by all of the great authors of hadith collections like

Buhârî and Muslim. In this study only the hadiths that are not related to judgements (ahkâm dışı) narrated by Cerir are investigated. The shared main text of the hadiths taking place in *Kutub al-Sittah* (the Six Canonical Books of Hadith) and those in the *Musnad* of Ahmad b. Hanbal will be given with their documents (senet) and only the sources of the documents in the other books will be mentioned. The documents of the hadiths taking place in the other hadith collections will be provided as well. It is possible to say that the hadiths narrated by Cerir pose no problem especially in terms of meaning. In this study the hadiths with 321 different documents in 32 different subjects will be investigated and their authenticity will be specified.

Keywords: Hadith, People of the House, Cerir b. Abdullah, Advice, Karkisiyâ

Giriş

Bu araştırmanın amacı, önde gelen sahâbîlerden Cerir b. Abdullah'tan gelen rivayetleri tespit edip bunların sıhhat derecesini belirlemektir. Araştırmada Cerir b. Abdullah'ın seçilmesinin sebeplerinden birisi de onun vefat ettiği Karkîsiya şehrinin günümüzde Gaziantep'in bir ilçesi olan Karkamış ilçesi olduğu şeklindeki ön bilgi idi. Nitekim M. Streck "bazı kaynaklarda uzun bir müddet Circesium ile mühim bir Hitit şehri olan Karkemiş aynı şehir addedilmiştir"¹ diyerek bu bilginin yaygınlığına işaret etmiştir.

Cerîr b. Abdullâh (ö. 51/671) Yemenli Becîle kabilesinin reisi olduğu için el-Becelî² nisbesiyle anılır. Müslüman olmadan önceki hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Genel kanaate göre hicretin dokuzuncu senesinde müslüman olmuştur.³ Son derece anlayışlı, kibar, medeni, güzel giyimli, gerçeği arayan ve onu bulduğu zaman da uğruna savaşmaktan geri durmayan bir şahsiyetti. Cerîr'in bu özelliği cahiliye döneminde de biliniyordu. Medine'ye gelip müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber (s.a.v.) ondan herkese nasihatte bulunmak üzere bey'at almış ve onu ne zaman görse gülümsemesini hiçbir zaman eksik etmemiştir. "*Cerîr bizden, Ehl-i*

¹ M. Streck, "Karkîsiya", *MEB İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1977), 6/344-345.

² İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Menî el-Hâşimî el-Basrî, *Tabakât*, Çeviri ed. Adnan Demircan, (İstanbul: Siyer Yayınları, 2014), 6/282.

³ Ebû Halebiyye, Ahmed Yûsuf, *Merviyâtü's-sahâbiyyi'l-celîl Cerir b. Abdillâh el-Becelî* (Mekke: Câmi'atü Ümmi'l-Kurâ, Yüksek Lisans Tezi, 1402/1982), 9.

*Beyt'imizdendir*⁴ buyurarak onu mânevî Ehl-i Beyt'inden saymış⁵; “*Sen Allah'ın (c.c) güzel yarattığı bir kimsesin; öyle ise, sen de ahlakını güzelleştir*”⁶ şeklindeki duasına mazhar olmuştur. Sûret ve sîret itibariyle güzel bir adam olduğu için Hz. Peygamber, Medine'ye gelen heyetlerle onu tanıştırır ve onlara karşı Cerir'le iftihar ederdi.⁷

Hicretin son yıllarında müslüman olmakla birlikte İslâm'a hizmeti büyük olmuştur. Hz. Peygamber'in emriyle Zülhalesa tapınağını yıkmış, Veda Haccı'ndan sonra da Himyerîler'in emîrlerinde Zülkelâ' ile Zûamr'ı İslâm'a davet etmek üzere *Yemen'e* gönderilmiştir.⁸

Hz. Ebû Bekir zamanında Negrân, Yemen ve Yemâme bölgelerinde ortaya çıkan irtidat hareketlerini bastırmış⁹ Irak toprakları içindeki Bânikyâ'yı sulh yoluyla fethetmiştir.¹⁰

Hz. Ömer zamanında Müslümanlar için bir hezimet sayılan Köprü savaşına katılmış,¹¹ Fırat'ın doğusunda yer alan *Nuhayle*'yi fethetmiş,¹² *Sevâd*'ın bir kısmını daha fethettikten sonra *Kussü'n-Nâtîfî* da¹³ ele geçirmiştir.¹⁴ Müslümanlara İran kapılarını açan *Kâdisiye* savaşında sağ kanat komutanı olarak görev yapmış ve bu

⁴ Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*; thk. Hamdi Abdulmecîd es-Silefî (Bağdat: Dâru'l-Arabiyye, 1398/1978), 2/291.

⁵ Cerir b. Abdullah, Hz. Ali'den gelen rivayette Rasûlullah (s.a) tarafından mecâzî ve mânevî olarak Ehl-i Beyt'ten sayılmıştır. Açikel, Yusuf, *Kur'an ve Hadisler Işığında Geçmişten Günümüze Ehl-i Beyt*, Nobel Yayınları, Ankara: 2009, s. 167, 169.

⁶ Zehebî, Şemsuddin Muhammed b. Ahmed b. Osman, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ* (Mısır: Dârulmaârif, tsz.), 2/382.

⁷ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 2/388, (No: 2420); Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 2/383.

⁸ Buhârî, Muhammed b. İsmail, *Sahîhu'l-Buhârî*, “Meğâzî”, 64 (İstanbul: Çağrı Yay., 1981); Ahmed b. Hanbel, *Müsned* (Beyrut: Mektebetü'l-İslâmî ve Dâru Sadr, ts.), 4/363; Mustafa Fayda, “Cerîr b. Abdullah”, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 1993), 7/410-411.

⁹ Fayda, “Cerîr b. Abdullah”, 7/411.

¹⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7/291, 292.

¹¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7/292.

¹² İbn Sa'd, *Tabakât*, 7/292-293.

¹³ Burası *Fırat*'ın doğu kıyısında *Kûfê*'ye yakın bir mevkidir. Bk. Yakut El-Hamevî, Şihabuddin Ebu Abdullah, *Mu'cemu'l-Büldân*, (Beyrut: Dâru Sadr, 1995), 4/349.

¹⁴ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7/293.

savaşta önemli yararlıklar göstermiştir.¹⁵ Kâdisiye'den kaçan İranlılar *Celûlâ*'da toplanmışlardı. Onlarla yapılan savaşta Cerîr, büyük yararlıklar gösterdi.¹⁶ *Hulvân*, *Râmhürmüz* ve *Karmîsînî*'i savaş yapmadan İslâm topraklarına kattı. Daha sonra Ebû Mûsâ el-Eş'arî'ye yardıma giderek onunla birlikte *Şüster*'in fethine katıldı.¹⁷ *Nihâvend* savaşında büyük kahramanlıklar gösterdi ve *Hemedan* şehrini fethetti.¹⁸ Muğîre b. Şu'be'nin vefatından sonra kısa bir müddet *Kûfe* valiliği,¹⁹ Hz. Osman zamanında da *Hemedan* valiliği yaptı. Daha sonra Saîd b. Âs komutasında *Azerbaycan* fetihlerine katıldı.²⁰

Hz. Ali ve Muâviye arasında tarafsız kaldı. Hz. Ali'nin talebi üzerine Muâviye'ye elçi ve arabulucu olarak gitti. Fakat Muâviye'nin inatçı tavrı sebebiyle bu görevinde başarılı olamadı.²¹ Hz. Peygamber'e (s.a.v.) müslümanlara nasihat etme hususunda biat ettiğini söyleyerek müslümanlar arasındaki kanlı olaylara karışmayıp Irak'ta Deyrizor'un yaklaşık 50 km. aşağısında bulunan Karkîsiya kasabasında uzlete çekildi. 51/671 yılında burada vefat etti.²²

Büyük bir komutan olduğu kadar önde gelen hadis râvilerinden biridir. Onun rivayetlerini tek makalede incelemek mümkün olmayacağı için bu çalışmada sadece ahkâm dışı rivayetleri üzerine yoğunlaştık. Bu çalışmada zikredilen hadislerin senedleri üçyüzü geçtiği için, *Kütüb-i Sitte* ve Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inin yanı sıra diğer hadis kitaplarında da geçen hadislerin, sadece *Kütüb-i Sitte* ve *Müsned*'teki senedlerini vermeyi tercih ettik. *Kütüb-i Site* ve *Müsned*'te yer almayıp diğer eserlerde geçen hadislerin senedlerini ise tam olarak verdik. Bu çalışmada özellikle *Kütüb-i Sitte*'de yer alan rivayetlerin değerlendirilmesi hakkında Ebû Halebiyye'nin *Merviyâyâtü's-sahâbiyyi'l-celîl* Cerir b. Abdillâh el-Becelî adlı eserinden önemli ölçüde istifade edilmiştir.

1.Cerir b. Abdullâh'ın Rivayet Ettiği Ahkâm Dışındaki

¹⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7/289.

¹⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7/295-296.

¹⁷ Fayda, "Cerîr b. Abdullâh", 7/411.

¹⁸ Fayda, "Cerîr b. Abdullâh", 7/411.

¹⁹ Fayda, "Cerîr b. Abdullâh", 7/411.

²⁰ Fayda, "Cerîr b. Abdullâh", 7/411.

²¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 7/296-97.

²² Fayda, "Cerîr b. Abdullâh", 7/411; Ebû Halebiyye, *Merviyâyât*, 22.

Hadisler

1.1. Allah'ın Âhiret'te Görülmesi

Allah'ın âhirette görülmesiyle ilgili hadis, başta Buhârî olmak üzere birçok hadis müellifi tarafından biri detaylı, diğeri sadece Hz. Peygamber'in (s.a.v.) konuyla ilgili sözü olmak üzere iki şekilde rivayet edilmiştir. Detaylı rivayet şöyledir:

Cerir b. Abdullah şöyle anlatıyor: "Ayın on dördüncü gecesinde Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yanında oturuyorduk. Bir ara aya baktı ve

"Siz şu ayı zahmetsiz rahat bir şekilde gördüğünüz gibi Rabbinizi de göreceksiniz. Eğer Güneş doğmadan ve batmadan önce namazdan alıkonulmamak elinizden gelirse bunu yapınız (sabah ve ikinci namazlarını terk etmeyiniz)" buyurdu. Sonra da *"Güneşin doğuşundan önce de batışından önce de Rabbinizi hamd ile tesbih et."*²³ âyetini okudu.

1. Amr b. Avn → Hâlid veya Hüseyim → İsmail → Kays → Cerir.²⁴ Râvi Hüseyim tedlisle itham edilmekle birlikte bir kısım hâfız muhaddisler, Ebû Halebiyye, Buhârî'nin bu râviden sadece tahdis sigası ile rivayette bulunduğunu nakletmiştir.²⁵ Dolayısıyla hadîs bu senedle sahih sayılmıştır.

Buhârî'nin ana metin olarak rivayet ettiği hadis şöyledir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu: *"Siz Rabbinizi apaçık bir şekilde göreceksiniz."*

2. Yusuf b. Musa → Âsım b. Yusuf el-Yerbûî → Ebû Şihâb → İsmail b. Ebû Hâlid → Kays b. Ebû Hâzim → Cerir b. Abdullah.²⁶

Hadisin uzun veya kısa metin olarak geldiği diğer senedler şöyledir:²⁷

3. Humeydî → Mervân b. Muâviye → İsmail → Kays → Cerir.²⁸

4. Müsedded → Yahya b. İsmail → Kays → Cerir b. Abdullah.²⁹

²³ Kâf, 61/39.

²⁴ Buhârî, "Tevhid", 25 (8/179).

²⁵ Ebû Halebiyye, *Mervîyyât*, 30

²⁶ Buhârî, "Tevhid", 25 (8/179).

²⁷ Anlam bakımından farklılık arz eden metinler ayrıca verilecektir.

²⁸ Buhârî, "Mevâkiti's-salat", 16 (1/138).

²⁹ Buhârî, "Mevâkiti's-salat", 26 (1/143).

5. İshak b. İbrahim b. Mahled el-Hanzalî → Cerir → İsmail → Kays b. Ebî Hâzim → Cerir b. Abdullah.³⁰

6. Abde b. Abdullah → Hüseyin el-Cu'fî → Zâide → Beyân b. Bişr → Kays b. Ebî Hâzim → Cerîr. Bu senedle gelen hadisin metni şöyledir: *"Dolunay gecesinde Hz. Peygamber bize çıkageldi ve "Siz Rabbinizi kıyamet gününde bu ayı gördüğünüz gibi birbirinize engel olmadan göreceksiniz"* dedi.³¹ Bu senedde Allah'ı (c.c) görme hadisesi kıyamet gününe tahsis edilmiştir.

7. Zühre b. Harb → Mervan b. Muâviye el-Fezârî → İsmail b. Ebû Halid → Kays b. Ebu Hâzim → Cerir b. Abdullah.³²

8. Ebû Bekr b. Ebî Şeybe, Abdullah b. Nümeyr, Ebû Üsâme ve Veki' → İsmâil b. Ebî Hâlid → Kays b. Ebî Hâzim → Cerîr.³³

9. Osman b. Ebî Şeybe → Cerîr; (tahvil) Veki' ve Ebû Üsâme → İsmâil b. Ebû Hâlid → Kays b. Ebû Hâzim → Cerir b. Abdullah.³⁴

10. Hennâd → Veki' → İsmail b. Ebû Hâlid → Kays b. Ebû Hâzim → Cerir b. Abdullah el Becelî.³⁵ Tirmizî bu rivâyeti hasen sahih olarak değerlendirmiştir.³⁶

11. Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr → İbn Veki' [Tahvil] Ali b. Muhammed → Ya'lâ, Veki' ve Ebû Muâviye → İsmail b. Ebû Hâlid → Kays b. Ebû Hâzim → Cerîr.³⁷

12. Abdullah → Babası (Ahmed b. Hanbel) → Veki' → İsmail b. Ebû Hâlid → Kays b. Ebû Hâzim → Cerir b. Abdullah.³⁸

13. Abdullah → Babası (Ahmed b. Hanbel) → Muhammed b.

³⁰ Buhârî, "Tefsir", 50 (6/48)

³¹ Buhârî, "Tevhid", 25 (8/179).

³² Müslim, Ebû'l-Hüseyin Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî, *Sahîhu Müslim*, (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981), "Kitâbu'l-Mesâcid ve Mevâdi'îs-salât", 38 (No. 211).

³³ Müslim, "Kitâbu'l-Mesâcid", 38 (No. 212).

³⁴ Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as es-Sicistanî, *Sünenü Ebî Dâvûd* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981), "Kitabu's-sünne", 20, (No. 4729).

³⁵ Tirmizî, Muhammed b. İsâ b. Sevre, *Sünenü't-Tirmizî* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981), "Ebvâbu sıfatî'l-cenne", 16 (No: 2551).

³⁶ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 45.

³⁷ İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvinî, *Sünenü İbn Mâce*, "Mukaddime", 13 (No. 177).

³⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/365.

Ca'fer → Şu'be → İsmail → Kays b. Ebû Hâzim → Cerir b. Abdullah.³⁹

14. Abdullah → Babası (Ahmed b. Hanbel) → Yahya → İsmail → Kays → Cerir b. Abdullah.⁴⁰

Bu senedlerde adı geçen râvilerin tamamı sika olduğundan bu isnadlarla gelen hadîslerin tamamı sahihtir.⁴¹

Bu hadisi Humeydî bir,⁴² İbn Huzeyme bir,⁴³ Ebû Avâne bir,⁴⁴ Taberânî on altı,⁴⁵ Beyhakî iki⁴⁶ senedle rivayet etmişlerdir. Bu durumda hadis, 35 farklı isnadla gelmiş olmaktadır.

1.2. İslâm Nedir?

Cerîr b. Abdullah şöyle anlatıyor: Bir adam Rasûlullah'a (s.a.v.) gelip "İslâm nedir?" diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) da ona

"Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet etmen, namaz kılman, zekât vermen, Ramazan (ayında) oruç tutman, beyti (Kâbe'yi) tavaf etmen, kendi nefsin için sevdiğini insanlar için de sevmen, kendin için kötü gördüğünü insanlar için de kötü görmendir." şeklinde cevap verdi.

Bu hadisin senedi şöyledir: Abdurrahman b. Selem er-Râzî → Sehl b. Osman → Abdurrahîm b. Süleyman → Haccâc b. Ertât → Ebu'l-Yakzân → Zâdân → Cerîr.⁴⁷ Senedinde Haccâc b. Ertât olduğu için⁴⁸ hadis bu senedle zayıftır. Ancak hadiste bulunan konuların doğruluğu hakkında pek çok âyet ve sahih hadîs bulunduğu için metin, mâna bakımından sahihtir.

³⁹ Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/360.

⁴⁰ Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/362.

⁴¹ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 28, 30, 32, 35, 37, 38, 39, 43, 45, 48, 51, 52.

⁴² Ebû Bekr Abdullah b. Zübeyr el-Humeydî, *el-Müsned*, thk. Habîbu'r-Rahmân el-A'zamî (Beyrut: Kahire: Mektebetü'l-Mütenebbî, ts.), 2/250 (No. 799).

⁴³ İbn Huzeyme, Ebû Bekr Muhammed b. İshâk, *Sahîhü İbn Huzeyme*, thk. Mustafa el-A'zamî (Beyrut: Mektebetü'l-İslâmî, 1390/1970), 1/164.

⁴⁴ Ebû 'Avâne, Yakub b. İshak el-İsferânî, *Müsnedü Ebî 'Avâne* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1419/1998), 1/375 vd.

⁴⁵ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 2/331-335, (No. 2224-2237), 350 (No. 2288), 351, (No. 2292).

⁴⁶ Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin b. Ali el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* (Haydarabad: Matbaatü Meclis-i Daireti'l-Maârifî'l-Osmâniyye, 1353), 1/359, 464.

⁴⁷ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 2/361 (No. 2327).

⁴⁸ Ali b. Ebû Bekr el-Heysemî, *Mec'ma'u'z-zevâvid ve menbeu'l-fevâid* (Beyrut: Dâru'l-Kitâb, 1967), 1/45, 97.

1.3. Hz. Peygamber'in Cerîr'den Aldığı Bey'at Konuları

Cerîr b. Abdullah Hz. Peygamber'e (s.a.v.) neleri yapmak üzere biat ettiğini bazen genişçe, bazen de muhtasar olarak anlatmıştır. Bu konudaki uzun rivayetlerden biri şöyledir:

Ziyâd b. İlâka şöyle anlatıyor: Cerir b. Abdullah'ı, el-Muğîre b. Şu'be'nin vefat ettiği gün, ayağa kalkarak Allah'a hamdü senada bulduktan sonra şöyle hitabede bulunduğunu işittim: "Size yeni emir gelinceye kadar, bir ve şeriki olmayan Allah'tan (c.c) korkmanız, vakar ve sükûnet üzere olmanız gerekir. Şimdi yeni emir gelecek. Ancak siz (vefat eden) emiriniz için Allah'dan afv talep ediniz. Çünkü o emiriniz affetmeyi severdi. Asıl meseleye gelince, ben Hz. Peygamber'e geldim ve ona 'sana İslâm üzere biat ediyorum' dedim. O da bana '*Her Müslümana nasihat etmem*' konusunda şart koştu. Ben de bunun üzerine biat ettim. Bu Mescid'in Rabbine andolsun ki ben size nasihat eden biriyim." Sonra da istiğfar edip hutbeden indi.

1. Ebu'n-Nu'mân → Ebû Avâne → Ziyâd b. İlâka.⁴⁹ Râvileri sika olduğundan bu isnadla hadis sahihtir.⁵⁰

Hadisin birçok tarıkinde metin şöyle gelmiştir: "Ben Rasulullah'a, Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in O'nun Rasûlü olduğuna şehadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, işitip itaat etmek ve her müslümana nasihat etmek üzere biat ettim." Bunun yanı sıra daha farklı şekilde gelen bazı metinler de vardır. Onları senedlerinden hemen sonra vereceğiz.

Hadisin uzun ve kısa metinlerinin geldiği diğer isnadlar şöyledir:

2. Muhammed b. el-Müsennâ → Yahya → İsmail → Kays → Cerîr b. Abdullah.⁵¹

3. İbn Nümeyr → Babası → İsmail → Kays → Cerir b. Abdullah.⁵²

4. Ali Abdullah → Süfyan → İsmail → Kays → Cerir b.

⁴⁹ Buhârî, "İman", 42 (1/20).

⁵⁰ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 73.

⁵¹ Buhârî, "Kitabu Mevâkiti's-Salât", 3 (1/123).

⁵² Buhârî, "Zekât", 2 (2/110)

Abdullah.⁵³

5. Ebû Nuaym → Süfyan → Ziyâd b. İlâka → Cerir b. Abdullah.⁵⁴

6. Müsedded → Yahya → İsmail → Kays b. Ebû Hâzim → Cerir b. Abdullah.⁵⁵

7. Yakub b. İbrahim → Hüseyim → Seyyâr → Şa'bî → Cerir b. Abdullah.⁵⁶

8. Süreyc b. Yunus ve Ya'kub ed-Devrakî → Hüseyim → Seyyâr → Şa'bî → Cerir b. Abdullah.⁵⁷ Hüseyim'in bazen tedliste bulunduğu ifade edilmekle birlikte bu senedde hadisi tahdis sığası ile Seyyâr'dan işittiği açıkça zikredildiği için bu isnadla hadis sahih sayılmıştır.⁵⁸

9. Ebû Bekr b. Ebû Şeybe → Abdullah b. Nümeyr ve Ebû Üsâme → İsmail b. Ebû Hâlid → Kays → Cerîr.⁵⁹ Ebû Üsâme bazen tedlis yapmakla itham edilmiş olsa da burada hadîsi sema yoluyla aldığı belirtildiği için bu isnad sahih sayılmıştır.⁶⁰

10. Ebû Bekr b. Ebû Şeybe, Züheyr b. Harb ve İbn Nümeyr → Süfyan → Ziyâd b. İlâka → Cerîr.⁶¹

11. Amr b. Avn → Hâlid → Yunus → Amr b. Saîd → Ebû Zür'a b. Amr b. Cerir → Cerir dedi ki: "Ben, Resûlullah'a işitip itaat etme ve bütün Müslümanlara karşı nasihatta bulunmak konusunda biat ettim." (Ebû Zür'a) dedi ki: (Cerîr birisine) bir şey sattığı, ya da ondan bir şey satın aldığı zaman: "Muhakkak ki bizim senden almış olduğumuz (bu mal), bizim için, size verdiğimizden daha sevimlidir. (Binaenaleyh, vermiş olduğun malı geri almayı) tercih et(tiğin takdirde bizden geri alabilirsin)" derdi.⁶²

12. Muhammed b. Abdullah b. Yezîd → Süfyan → Ziyâd b. İlâka → Cerîr: "Ben Resulullah'a her Müslümana nasihatta bulunma

⁵³ Buhârî, "Büyu", 68 (3/27)

⁵⁴ Buhârî, "Şurût", 1 (3/173).

⁵⁵ Buhârî, "Şurût", 1 (3/173).

⁵⁶ Buhârî, "Ahkâm", 43 (8/122).

⁵⁷ Müslim, "İman", 23 (No. 99)

⁵⁸ Ebû Halebiyye, *Mervîyyât*, 81.

⁵⁹ Müslim, "İman", 23 (No. 97).

⁶⁰ Ebû Halebiyye, *Mervîyyât*, 81.

⁶¹ Müslim, "İman", 23 (No. 98).

⁶² Ebû Dûvûd, "Edeb", 35 (No. 4945).

konusunda biat ettim.”⁶³

13. Ya’kub b. İbrahim → İbn Uleyye → Yunus → Amr b. Saîd → Ebû Zür’a b. Cerir → Cerîr.⁶⁴

14. Muhammed b. Kudâme → Cerir → Muğîre → Ebû Vâil ve Şa’bî → Cerir dedi ki: Rasulullah’a (s.a.v.) geldim ve ona “Hoşlandığım ve kerih gördüğüm her hususta işitip itaat etmek üzere biat ediyorum” dedim. Rasulullah (s.a.v.) bana “*Ey Cerir! Buna gücün yeter mi, ya da buna güç yetirebilir misin?*” diye sordu. Ben de “Öyleyse gücümün yettiği şeyi bana söyle!” dedim ve benimle her müslümana nasihatta bulunmam hususunda biatlaştı.⁶⁵

Muğîre b. Miksem’in tedlis yaptığı bilinse de onun Şa’bî’den yaptığı rivayetlerin sahih olduğu kabul edilir.⁶⁶

15. Muhammed b. Kudâme → Cerir → Mansûr → Ebû Vâil → İbn Ebû Nuhayle → Cerîr: Biat aldığı esnada Rasulullah’a (s.a.v.) geldim ve Ona uzat elini sana biat ediyorum. Sen de bana şartını söyle çünkü sen daha iyi bilensin. Bunun üzerine şöyle buyurdu: “*Kulluğunu sadece Allah’a (c.c) yapman, namaz kılman, zekât vermen, Müslüman’lara karşı samimi olup nasihat etmen ve müşrikleri terk etmen hususunda biatını kabul ediyorum.*”⁶⁷

16. Abdullah → Babası (Ahmed b. Hanbel) → Affân → Ebû Avâne → Ziyâd b. İlâka.⁶⁸

17. Abdullah → Babası → Abdurrahman b. Mehdî → Süfyân → Ziyâd b. İlâka → Cerir b. Abdullah.”⁶⁹

18. Abdullah → Babası → Hammâd → Âsım b. Behdele → Ebû Vâil → Ziyâd b. İlâka → Cerir b. Abdullah el-Becelî: Rasulullah’a (s.a.v.) “bana şartını söyle” dedim. O da bana: “*Allah’a (c.c) kulluk edip ona şirk koşmaman, farz namazları kılman, farz zekâtı vermen, her Müslümana nasihat etmen ve kâfirlerden uzak durmandır.*”

⁶³ Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şu’ayb, *Sünenü’n-Nesâî* (İstanbul: Çağrı Yayınları 1981), “Bey’at”, 6 (7/140).

⁶⁴ Nesâî, “Bey’at”, 6 (7/140).

⁶⁵ Nesâî, “Bey’at”, 16 (7/147).

⁶⁶ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 89.

⁶⁷ Nesâî, “Bey’at”, 16 (7/147).

⁶⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/357.

⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/366.

buyurdu.⁷⁰

19. Abdullah → Babası → Muahmmmed b. Ca'fer → Ziyâd b. İlâka.⁷¹

20. Abdullah → Babası → Süfyan → Ziyâd b. 'Ilâka.⁷²

21. Abdullah → Babası → Hüseyim → Seyyâr → Şa'bî → Cerîr.⁷³

22. Abdullah → Babası → Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → İsmail → Kays → Cerîr.⁷⁴

23. Abdullah → Babası → İsmail → Yunus → Amr b. Saîd → Ebû Zür'a b. Amr b. Cerir → Cerîr.⁷⁵

24. Abdullah → Babası → Yahyâ b. Saîd → İsmail → Kays → Cerîr.⁷⁶

25. Abdullah → Babası → Yahyâ → İsmail → Kays → Cerîr.⁷⁷

Yukarıdaki senedlerde yer alan râvilerin tamamı sika olduğundan bu isnadlarla gelen hadis de sahihtir.⁷⁸

26. Abdullah → Babası → Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Simâk b. Harb → Ubeydullah b. Cerir → Cerîr: Rasululullah'a (s.a.v.) geldim, "sana İslam üzere biat ediyorum" dedim. Elimi tuttu ve "*Her müslümana nasihat et*" dedi. Sonra da "*İnsanlara merhamet etmeyene Allah (c.c) da merhamet etmez*" dedi.⁷⁹ Hadis, senedinde bulunan Simâk b. Harb'in zabtının noksanlığından dolayı hasen lizatihidir.⁸⁰

27. Abdullah → Babası → Ravh → Şu'be → Simâk b. Harb →

⁷⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/358.

⁷¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/361.

⁷² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/361.

⁷³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/361.

⁷⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/361.

⁷⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/314.

⁷⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/365.

⁷⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/365.

⁷⁸ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 73, 74, 76, 78, 79, 81, 82, 85, 86, 88, 92, 94, 95, 106, 107, 108, 112, 114.

⁷⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/358.

⁸⁰ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 103. Hasen lizâtihi: Adâlet ve zabt sahibi olan, ancak zabt yönünden sahîh hadîs râvilerinin derecesine ulaşamayan kimseler tarafından rivayet edilen, şazz ve illetli olmayan hadîslerdir. Bk. Aydınlı, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, (İstanbul: Timaş, 1987), 68.

Abdullah b. Amîra → Cerîr⁸¹ Simâk'ın son zamanlarında değişiklik olmuş, zabtında zayıflık olduğu görülmüştür. Ayrıca Abdullah b. Amîra'nın adalet durumu tam olarak bilinmemektedir. Hadis bu isnadla hasen derecesindedir.⁸²

26 ve 27 numaralı hadisler tek başlarına hasen lizâtihi sayılmakla birlikte hem birbirlerine destekledikleri hem de sahih destekleyicileri bulunduğu sahih li gayrihi mertebesine yükselmiştir.

28. Muhammed b. Yahya b. Muhammed → Hasan b. er-Rebi' → A'meş → Ebû Vâil → Ebû Nuhayle → Cerîr: Ben Rasullah'a (s.a.v.) geldim. Namaz kılma, zekât verme, her Müslümana nasihat etme ve müşriklerden ayrılıp uzak durma konusunda biat ettim."⁸³ A'meş, hadîsi Ebû Vâil'den an'ane ile rivayet ettiği için hadîs bu isnadla zayıf sayılmıştır.⁸⁴

29. Bişr b. Hâlid → Gunder b. Şu'be → Süleyman → Ebû Vâil → Cerîr.⁸⁵Süleyman b. Mihrân el-Esedî'nin (A'meş) tedlis yapan birisi olmasından dolayı hadis zayıf sayılmıştır.⁸⁶

30. Abdullah → Babası → Behz → Hammâd b. Seleme → Âsım b. Behdele → Ebû Vâil → Cerîr.⁸⁷ Hammâd b. Seleme, sika olmakla birlikte bazen hadislerde değişiklik yaptığı bilinmektedir. Âsım b. Behdele de sika olmakla birlikte zabtında sayıflık olan bir râvidir. Hadis bu isnadla zayıftır.⁸⁸

31. Abdullah → Babası (Ahmed b. Hanbel) → Ebû Saîd → Zâide → Âsım → Şakîk → Cerîr.⁸⁹ Ebû Saîd, sadûk bir râvi olmakla birlikte bazen hata yapan bir râvidir. Âsım b. Behdele de sadûk bir râvi olmakla birlikte vehim sahibi birisidir. Hadis bu isnadla zayıftır.⁹⁰

32. Abdullah → Babası → Muhammed b. Ca'fer → Şu'be →

⁸¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/366.

⁸² Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 116.

⁸³ Nesâî, "Bey'at", 1 (7/147-148).

⁸⁴ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 91.

⁸⁵ Nesâî, "Bey'at", 1 (7/147).

⁸⁶ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 85.

⁸⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/358.

⁸⁸ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 98.

⁸⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/364.

⁹⁰ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 99.

Süleyman → Ebû Vâil → Cerîr.⁹¹ Süleyman el-A'meş'in bazen tedlis yapması sebebiyle hadîs zayıf sayılmıştır.⁹²

33. Abdullah → Babası → Abdurrezzâk → Şu'be → Süfyân → A'meş → Ebû Vâil.⁹³ Süfyân es-Sevrî ve A'meş bazen tedlis yaptıklarından dolayı hadîs zayıf sayılmıştır.⁹⁴

34. Abdullah → Babası → Muhammed b. Ca'fer → Ebû Abdurrahman Müemmel → Hammâd → Âsım → Ebû Vâil → Cerîr.⁹⁵ Her ikisi de sadûk râviler olmakla birlikte Âsım b. Behdele vehim sahibi olduğu, Ebû Abdurrahman Müemmel de bazen hata yaptığı için hadîs bu isnadla zayıftır.⁹⁶

35. Abdullah → Babası → Süfyân → Mücâlid → Şa'bî → Cerîr.⁹⁷ Süfyân ve Mücâlid'de zayıflık olduğu için hadîs bu isnadla zayıf sayılmıştır.⁹⁸

36. Abdullah → Babası → Yahyâ b. Âdem → Ebu'l-Ahves → A'meş → Ebû Vâil → Ebû Cemîle → Cerîr.⁹⁹ A'meş sika bir râvi olmakla birlikte bazen tedlis yaptığı için hadîs bu isnadla zayıftır.¹⁰⁰

28-36 numaralı hadisler başta Buhârî ve Müslim olmak üzere birçok hadis müellifi tarafından sahih senedlerle rivayet edildiği için destekleyicilerinin çokluğu sebebiyle zayıf isnadlarla gelmiş olsalar da netice itibariyle hasen ligayrihî ¹⁰¹ derecesine çıkmışlardır.

37. Abdullah → Babası → Muhammed b. Ca'fer → Şu'be → Mansûr → Ebû Vâil → Bir adam → Cerîr.¹⁰² Ebû Vâil ile Cerirarasındaki râvinin kim olduğu bilinmediği için hadîs bu sebepten dolayı zayıftır. Böyle bir zayıflığı mütâbileri de

⁹¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/358.

⁹² Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 101.

⁹³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/360.

⁹⁴ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 104.

⁹⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/363.

⁹⁶ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 109.

⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/364.

⁹⁸ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 110.

⁹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/365.

¹⁰⁰ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 113.

¹⁰¹ Hasen ligayrihi: Zayıflığı muhtelif yollarla giderilip hasen derecesine yükselmiş olan zayıf hadîs. Bk. Aydınli, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 68.

¹⁰² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/358.

kuvvetlendiremez.¹⁰³ Ancak hadîsin onlarca sahih senedle gelen tarîkleri olduğu için sonuç itibariyle hadîs metin bakımından sahih olması kuvvetle muhtemeldir

Cerîr'in bey'atıyla ilgili hadisi İmam Şâfiî bir,¹⁰⁴ Humeydî üç,¹⁰⁵ İbnü'l-Cârûd en-Nîsâbü'rî bir,¹⁰⁶ Ebû Avâne dört,¹⁰⁷ Taberânî *el-Mu'cemü's-sagîr*'inde bir,¹⁰⁸ *el-Mu'cemu'l-kebîr*'inde kırk iki,¹⁰⁹ Beyhakî dört isnadla¹¹⁰ rivayet etmişlerdir. Bu durumda hadis bize 93 isnadla gelmiştir.

1.4. İman Edenin Cennete Girmesi

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Her kim Allah'a (c.c) hiçbir şeyi ortak koşmaz ve dökülmesi haram olan kanı dökmekten kaçınırsa istediği kapıdan Cennet'e girdirilir.*”

Zekeriyya b. Yahya es-Sâcî → Muhammed b. İsmâil el-Ahmesî → el-Velîd b. Kâsım → İsmâil → Kays → Cerîr.¹¹¹ Râvileri sika olduğundan¹¹² hadis bu isnadla sahihtir.

1.5. Gözleri Kör Olan Birine Cennetin Verilmesi

Cerir'den şöyle rivayet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu: “*Allah Teâlâ buyuruyor ki: Kulunun iki gözünü dünyada kör etmek suretiyle almışsam, gözlerine karşılık olarak ona cenneti veririm.*”¹¹³

¹⁰³ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 100.

¹⁰⁴ Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs eş-Şâfiî, *er-Risâle*, thk. Ahmed Şâkir (Mısır: Mektebetü'l-Halebî, 1358/1940), 1/50. Muhakkik Ahmed Şâkir bu hadîsin senedinin âli ve sahih olduğunu belirtir.

¹⁰⁵ Humeydî, *Müsned*, 2/348-350 (No. 794, 795, 798).

¹⁰⁶ İbnü'l-Cârûd, Ebû Abdullâh b. Ali, *el-Müntekâ mine's-süneni'l-müsnede an Rasûlillâh* (Beyrut: Müessesetü'l-Kitâb es-Sekâfiyye, 1408/1988), 91. (No. 334).

¹⁰⁷ Ebû Avâne, *Müsned*, 1/37-38.

¹⁰⁸ Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed, *el-Mu'cemü's-sagîr*, thk. Abdurrahman Muhammed Osman (Medîne: el-Mektebetü's-Selefiyye, 1388, 1968), 1/189.

¹⁰⁹ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, 2/336-338 (No. 2244-2251), 355-359 (No. 2303, 2306-2309, 2315-2318), 366 (No. 2342), 368-369 (No. 2351, 2354, 2356), 371 (No. 2365), 385-386 (No. 2410, 2414, 2416), 397 (No. 2457), 398-401 (No. 2461-2473), 402 (No. 2484), 410 (No. 2508-2510).

¹¹⁰ Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 5/271; 8/146; 9: 13.

¹¹¹ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, 2/350 (No. 2285).

¹¹² Heysemî, *Mec'ma'u'z-zevâvid*, 1/19.

¹¹³ Buhârî, “Merdâ” 7; Tirmizî, “Zühd” 57, no: 2400-2401. Tirmizî, bu konuda rivayet edilen Ebû Zilâl-Enes b. Mâlik tarîkının hasen garîb, aynı anlamdaki Ebû

Muhammed b. Abdullah el-Hadramî → Mincâb b. el-Hâris → Husayn b. Ömer → İsmâil b. Ebû Hâlid → Kays b. Ebû Hâzim → Cerîr.¹¹⁴ Ahmed b. Hanbel ve bazı hadis imamları hadisin senedinde bulunan Husayn b. Ömer'in zayıf bir râvi olduğunu söylemişler, el-Iclî ise onun sika olduğunu ileri sürmüştür.¹¹⁵ Hadîs bu isnadla hasen lizâtihi seviyesinde görünmektedir.

1.6. Hayâ-İman İlişkisi

Cerîr anlatıyor: Uyeyne b. Hısn, Rasûlullah'ın (s.a.v.) yanına girdi. Rasûlullah'ın (s.a.v.) yanında bir adam vardı. Ondan su istedi. O da suyu getirdi. *Rasûlullah (s.a.v.) suyun üstünü örttü ve içti.* Uyeyne b. Hısn "Bu nedir?" diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) "*Hayâ ve imandır; onlar bize verildi, siz ise mahrum bırakıldınız*" dedi.

Muhammed b. Abdullah el-Hadramî → Yahyâ b. Mutî' eş-Şeybânî → Yahya b. Abdilmelik b. Ebî Ganiyye → İsmâil → Kays → Cerîr.¹¹⁶ Heysemî hadisin senedinde Yahyâ b. Mutî' eş-Şeybânî olduğunu, bu zatı tanımadığını, diğer râvilerin sika olduğunu belirtmiştir.¹¹⁷ Yukarıdaki hadisle ilgili değerlendirmesinde ise bu zatın sika olduğunu ifade etmiştir.¹¹⁸

1.7. İblis'in Araplar'dan Ümitsiz Olması

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu: "İblis, Arap ülkesinde (kendisine) ibadet edilmesinden ümitsizliğe düşmüştür."

Muhammed b. Ali es-Sâig → Muhammed b. Mukâtil el-Mervezî → Husayn b. Ömer el-Ahmesî → İsmâil b. Hâlid → Kays → Cerîr.¹¹⁹ Heysemî, bu senedde bulunan Husayn b. Ömer el-Ahmesî'yi, el-Iclî'nin sika olarak değerlendirdiğini ancak cumhurun onu zayıf saydığını belirtmiş, diğer râvilerin ise sahih râviler

Hüreyre tarikının ise hasen sahîh, Ebû Zılâl isminin de Hilâl olduğunu açıklamıştır. Ayrıca bu râvi görme engelli olup cumhura göre zayıf olarak kabul edilmiş, Buhârî de sadece onun bu rivayetini mutabaat olarak kullanmıştır. Geniş bilgi için bkz. Açikel, Yusuf, "Hadisler Işığında Görme Engelliler ve Bazı Öneriler", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 25 (2010), 25.

¹¹⁴ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2/342 (No. 2260).

¹¹⁵ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 2/309.

¹¹⁶ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2/344 (No. 2268).

¹¹⁷ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 5/81.

¹¹⁸ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 8/45.

¹¹⁹ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2/344 (No. 2267).

olduğunu kaydetmiştir.¹²⁰

1.8. Rasûlullah'ın (s.a.v.) Çeşitli Fitnelerin Geleceğini Haber Vermesi

Cerîr anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) gözünü semaya doğru çevirerek şöyle buyurdu: “*Sübhânallâh! Allah yağmur gibi fitneler gönderdiği zaman haliniz nice olur!*”

Ali b. Saîd er-Râzî → Muhammed b. Ali b. Halef el-Attâr → Sehl b. Âmir → Yahya b. Seleme b. Küheyl → Beyân ve İsmâil → Kays → Cerîr.¹²¹ Heysemî hadisin senesinde yer alan Yahya b. Seleme b. Küheyl'in zayıf bir râvi olduğunu belirtmiştir.¹²² Bu sebeple hadis zayıf sayılır.

1.9. Rasûlullah'ın (s.a.v.) Müslümanların Birbirlerinin Boynunu Vuracağını Haber Vermesi

Cerîr b. Abdullah anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) veda haccında bana, “*İnsanlara doğru yolu anlat. Benden sonra, birinizin diğerinin boynunu vuracağı küfre dönmeyin*” dedi.

1. Haccâc → Şûbe → Ali b. Müdrîk → Ebû Zür'a → Cerîr.¹²³

2. Hafs b. Ömer → Şûbe → Ali b. Müdrîk → Ebû Zür'a b. Amr b. Cerir → Cerîr.¹²⁴

3. Muhammed b. Beşşâr → Gunder → Şûbe → Ali b. Müdrîk → Ebû Zür'a b. Amr b. Cerir → Cerîr.¹²⁵

4. Süleyman b. Harb → Şûbe → Ali b. Müdrîk → Ebû Zür'a b. Amr b. Cerir → Cerîr.¹²⁶

5. Ebû Bekr b. Ebî Şeybe, Muhammed b. el-Müsennâ ve İbn Beşşâr → Muhammed b. Câfer → Şûbe → Ali b. Müdrîk → Ebû Zür'a b. Amr b. Cerir → Cerîr.¹²⁷

6. Abdullah b. Muâz → Muâz → Şûbe → Ali b. Müdrîk → Ebû

¹²⁰ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 10/153

¹²¹ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*; 2/305, (No. 2272).

¹²² Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 7/307.

¹²³ Buhârî, “İlim”, 43 (1/38).

¹²⁴ Buhârî, “Megâzî”, 77 (5/126).

¹²⁵ Buhârî, “Diyât”, 2 (8/36).

¹²⁶ Buhârî, “Fiten”, 9 (8/91).

¹²⁷ Müslim, “İman”, 29 (No. 118).

Zür'a b. Amr b. Cerir → Cerîr.¹²⁸

7. Muhammed b. Beşşâr → Muhammed ve Abdurrahman → Şûbe → Ali b. Müdrîk → Ebû Zür'a b. Amr b. Cerir → Cerîr.¹²⁹

8. Muhammed b. Beşşâr → Muhammed b. Câfer ve Abdurrahman b. Mehdî → Ali b. Müdrîk → Ebû Zür'a b. Amr b. Cerir → Cerîr.¹³⁰

9. Abdullah → Babası → Haccâc → Şûbe → Ali b. Müdrîk → Ebû Zür'a → Cerîr.¹³¹

10. Abdullah → Babası → Muhammed b. Câfer → Şûbe → Ali b. Müdrîk → Ebû Zür'a b. Amr b. Cerir → Cerîr.¹³²

11. Abdullah → Babası → Abdurrahman → Şûbe → Ali b. Müdrîk → Ebû Zür'a → Cerîr.¹³³

Yukarıdaki senetlerde bulunan râviler sika olduğundan hadîs bu isnadlarla sahihtir.¹³⁴

12. Ebû Ubeyde b. Ebi's-Sefer → Abdullah b. Nümeyr → İsmâil → Kays → Cerir b. Abdullah.¹³⁵ Ebû Ubeyde b. Ebi's-Sefer sadûk, fakat mübhem¹³⁶ bir râvidir. Ayrıca Kays ile Cerir arasında meçhul bir râvi vardır. Hadis bu senedle munkatı¹³⁷ ve zayıftır.¹³⁸

13. Abdullah → Babası → İbn Nümeyr → İsmâil → Kays → Cerîr. Bu senedle gelen metin şöyledir: "Benden sonra birinizin diğerinin boynunu vuracağı küfre döndüğünüzü gördüğümde artık sizi uyarmayacağım.¹³⁹ Kays ile Cerir arasında bir râvi atıldığı için hadis munkatı ve zayıftır.¹⁴⁰ Son iki sened zayıf olsa bile sahih

¹²⁸ Müslim, "İman", 29 (No. 118).

¹²⁹ Nesâî, "Tahrîmü'd-dem", 39 (7/117).

¹³⁰ İbn Mâce, "Fiten", 28 (No: 3942).

¹³¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/358.

¹³² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/363.

¹³³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/363.

¹³⁴ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 327, 328, 331, 333, 335, 334, 336, 337.

¹³⁵ Nesâî, "Tahrîmü'd-dem", 39 (7/117)

¹³⁶ Mubhem: İsim, künye ve lakabı belirtilmeksizin sadece "fulân", "recûl", "imraetün", "şeyh"... diye zikredilen râvi. Bk. Aydınlı, *Hadis İstılahları*, 102.

¹³⁷ Munkatı': Senedinde bir veya birkaç râvi düşmüş olan rivâyet. Daha geniş bilgi için bk. Aydınlı, *Hadis İstılahları*, 102.

¹³⁸ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 334.

¹³⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/366.

¹⁴⁰ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 337.

mütâbileri bulunduğu için hasen ligayrihî seviyesine çıkarlar. Kaldı ki bunlara ihtiyaç kalmadan hadisin metni sahih olarak gelmiştir.

Ana metinde geçtiği şekilde hadisi Ebû Avâne tek isnadla,¹⁴¹ Taberânî ise iki isnadla¹⁴² rivayet etmiştir. Hadis toplamda 16 farklı isnadla rivayet edilmiştir.

1.10. Yemenli Zûamr'ın Verdiği Gaybî Haberler

Cerîr b. Abdullah şöyle anlatıyor: Yemen'de bulunduğum sırada Zûlkelâ' ve Zûamr adında iki Yemenli'yle karşılaştım. Onlara Allah'ın Rasûlü'nden (s.a.v.) bahsetmeye başladım. Zûamr, "Bize vasıflarını anlattığın arkadaşın doğru söylüyorsa, o üç gün önce vefat etmiştir." Sonra benimle birlikte onlar da Medine yolunu gözlemeye başladılar. Medine tarafından bir kabile geldi, onlara durumu sorduk. Onlar üç gün önce Rasûlullah'ın (s.a.v.) vefat ettiğini, yerine halife olarak Hz. Ebû Bekir'in geçtiğini, insanların durumunun uyum içinde olduğunu söylediler. O iki adam "Arkadaşına (Ebû Bekir'e) söyle, inşaallah biz geleceğiz, ama muhtemelen geri döneceğiz" dediler. Dedikleri gibi (Medine'ye gidip) Yemen'e geri döndüler. Ben Hz. Ebû Bekir'e onların söyledikleri şeyleri anlattım. Bana "Onları getirmedin mi?" diye sordu. Bir müddet sonra Zûamr bana şöyle dedi: "Ey Cerîr! Sen bizim nezdinizde hürmete lâıyk değerli bir insansın. Sana bazı şeyleri söyleyeceğiz. Sizin bir emîriniz öldüğünde ondan sonrakini kendiniz seçtiğiniz müddetçe Arap topluluğu hayır ve iyilik üzere olmaya devam edecektir. Emîriniz başınıza kılıçla geldiği zaman, onlar melik olacaklar; kızgınlıkları melik gibi, rızaları da melik gibi olacaktır."

1. Abdullah b. Ebî Şeybe el-'Absî → İbn İdrîs → İsmâil b. Ebû Hâlid → Kays → Cerîr.¹⁴³ Hadîsin râvileri sikadır ve bu senedle hadîs sahihtir.¹⁴⁴

Bu hadîsin başka bir versiyonu şöyledir:

2. Cerir b. Abdullah anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) beni Yemen'e gönderdi. Orada Zûlkelâ' ve Zûamr adında iki adamla karşılaştım. Onlara Rasûlullah'la (s.a.v.) ilgili bazı şeyler anlattım. Sonra hep

¹⁴¹ Ebû Avâne, *Müsned*, 1/25.

¹⁴² Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*; 2/348 (No. 2277), 2/383 (No. 2402).

¹⁴³ Buhârî, "Megâzî", 64 (5/113).

¹⁴⁴ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 260.

birlikte Medine tarafından gelen bir kabileyi karşıladık. Onlardan haber sorduk. Onlar Rasûlullah'ın (s.a.v.) vefat ettiğini, yerine Hz. Ebû Bekr'in halife seçildiğini, insanların uyum içinde yaşadıklarını söylediler. O iki adam, "Arkadaşına bizden bahset" dediler. Sonra ayrıldık. Daha sonra Zûamr ile karşılaştığımda bana şöyle dedi: "Ey Cerîr! Emîriniz öldüğünde, ondan sonraki emîrinizi kendiniz seçtiğiniz müddetçe Arap topluluğu hayır ve iyilik üzere olmaya devam edecektir. Fakat başa geçmek kılıçla olmaya başladığı zaman, meliklerin gazabı gibi kızacaksınız ve onların razı oluşu gibi razı olacaksınız."

Abdullah → Babası → Abdullah b. Muhammed b. Ebû Şeybe → Abdullah b. İdrîs → İsmâil b. Ebû Hâlid → Kays b. Hâzim → Cerîr.¹⁴⁵ Hadisin râvileri Buhârî'nin *Sahîh*'indeki râvilerdir. Hadis bu isnadla sahihtir.¹⁴⁶

3. Hadîsin muhtasar bir şekli şu lafızlarla gelmiştir: Cerir dedi ki: Yemen'de bir bilgin (Habr) bana, "Eğer arkadaşınız gerçekten peygamberse, o bugün ölmüştür." dedi. Rasûlullah (s.a.v.) Pazartesi günü vefat etmişti.

Abdullah → Babası → Benî Hâşim'in mevlâsı Ebû Saîd → Zâide → Ziyâd b. İlâka → Cerîr.¹⁴⁷ Ebû Saîd, sadûk olmakla birlikte bazen hata ederdi. Diğer râviler sikadır. Hadis bu isnadla hasen li-zâtihidir. Fakat mâna bakımından yukarıda geçen Buhârî hadisinin özeti kabilindedir.¹⁴⁸ Taberânî, Cerir'in Zûamr'ın sözlerini ihtiva eden hadîsi iki isnadla rivayet etmiştir.¹⁴⁹ Toplamda hadisin sened sayısı beşe çıkmaktadır.

1.11. Rasûlullah'ın (s.a.v.) Önemli Bir Duası

Cerîr anlatıyor: **Rasûlullah** (s.a.v.) şöyle dua ediyordu: "*Allah'im! Kabul olunmayan duadan, korkmayan kalpten ve doymayan nefisten sana sığınırım.*"

Abdullah b. Ahmed → Hişâm b. Ammâr → Hâlid b. Yezîd → İsmâil → Kays → Cerîr.¹⁵⁰ Heysemî râvilerin sahih olduğuna

¹⁴⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/363.

¹⁴⁶ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 260.

¹⁴⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/364.

¹⁴⁸ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 261.

¹⁴⁹ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2/241 (No. 2259); 2/402 (No. 2479).

¹⁵⁰ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2/345 (No. 2270).

belirtir.¹⁵¹

1.12. Dünya ve Ahirette Azıklanmak

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Kim dünyada azıklanırsa ahirette de onun faydasını görür.*”

Abdullah b. Ahmed → Hişâm b. Ammâr → Mervân b. Muâviye → İsmâil b. Ebî Hâlid → Kays → Cerîr.¹⁵² Heysemî râvilerin sahîh olduğunu belirtir.¹⁵³

1.13. Allah’a (c.c) Şükretmenin Gerekliliği

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu. “İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah’a (c.c) şükretmez.”

Muhammed b. Abdullah el-Hadramî → Osman b. Ebû Şeybe → Yahya b. Âdem → İsrâil → İshâk → Cerîr.¹⁵⁴ Râvileri sahîh olduğundan¹⁵⁵ hadis bu isnadla sahihtir.

1.14. Rıfk İle Davranmayan Her Hayırdan Mahrum Kalır

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Yumuşak davranıştan (rıfk) uzak olan (her türlü) hayırdan da mahrum olur.*”

Hadisin isnadları şöyledir:

1. Muhammed b. el-Müsennâ → Yahya b. Saîd → Süfyân → Mansûr → Temîm b. Seleme → Abdurrahman b. Hilâl → Cerîr.¹⁵⁶

2. Ebû Bekr b. Ebû Şeybe, Ebû Saîd el-Eşca‘, Muhammed b. Abdullah b. Nümejr → Vekî‘; (Tahvil) Ebû Küreyb → Ebû Muâviye; (Tahvil) Ebû Saîd el-Eşca‘ → Hafs (İbn Gıyâs); (Tahvil) Bunların hepsi → el-A‘meş; (Tahvil) Züheyr b. Harb ve İshâk b. İbrâhim (lafız bu ikisine ait) → Cerîr → el-A‘meş → Temîm b. Seleme → Abdurrahman b. Hilâl el-‘Âbsî dedi ki: Cerîr’in şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi: “*Kim yumuşak huylu (rıfk) olmaktan mahrum olursa her türlü hayırdan da mahrum olur.*”¹⁵⁷ Müslim’in

¹⁵¹ Heysemî, *Mecma‘u‘z-zevâid*, 10/143.

¹⁵² Taberânî, *el-Mu‘cemu‘l-kebir*, 2: 345 (H. No: 2271).

¹⁵³ Heysemî, *Mecma‘u‘z-zevâid*, 10/311.

¹⁵⁴ Taberânî, *el-Mu‘cemu‘l-kebir*, 2/408.

¹⁵⁵ Heysemî, *Mecma‘u‘z-zevâid*, 8/181.

¹⁵⁶ Müslim, “Birr ve Sila”, 23 (No. 2592).

¹⁵⁷ Müslim, “Birr ve Sila”, 23 (No. 2592).

rivayet ettiği bu hadisin râvileri sika olduğu için sahihtir.¹⁵⁸

3. Yahya b. Yahya → Abdülvâhid b. Ziyâd → Muhammed b. Ebû İsmâil → Abdurrahman b. Hilâl el-‘Âbsî → Cerir b. Abdullah.¹⁵⁹

4. Ebû Bekr b. Ebû Şeybe → Ebû Muâviye ve Vekî' → el-A'meş → Temîm b. Seleme → Abdurrahman b. Hilâl el-‘Âbsî → Cerir b. Abdullah.¹⁶⁰

5. Ali b. Muhammed → Vekî' → el-A'meş → Temîm b. Seleme → Abdurrahman b. Hilâl el-‘Âbsî → Cerir b. Abdullah el-Becelî.¹⁶¹

6. Abdullah → Babası → Vekî' ve Ebû Muâviye (ed-Darîr) → el-A'meş → Temîm b. Seleme es-Sülemî → Abdurrahman b. Hilâl el-‘Âbsî → Cerir b. Abdullah.¹⁶²

Bu senedlerle rivayet edilen hadisin râvileri sika olduğundan hadis sahihtir.¹⁶³ Aynı hadîsi Ebû Dâvûd et-Tayâlisî bir isnadla¹⁶⁴ Buhârî *el-Edebü'l-müfred*’inde iki isnadla,¹⁶⁵ Taberânî ise sekiz isnadla¹⁶⁶ rivayet etmişlerdir. Böylece hadisin isnad sayısı onyediyeye çıkmaktadır.

1.15. Merhametli Olmak

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Merhamet etmeyene merhamet edilmez.*”¹⁶⁷ Bazı tariklerde hadîsin metni “*İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez*” şeklinde gelmiştir. Bu hadîsin isnadları şöyledir:

1. Ömer b. Hafs → Ömer’in babası → el-A'meş → Zeyd b. Vehb

¹⁵⁸ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 276.

¹⁵⁹ Müslim, “Birr ve Sıla”, 23 (No: 2592).

¹⁶⁰ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 11, (No. 4809).

¹⁶¹ İbn Mâce, “Edeb”, 9 (No: 3687).

¹⁶² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/366.

¹⁶³ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 275, 276, 277, 278, 279.

¹⁶⁴ Tayâlisi, Ebû Dâvûd Süleyman b. Dâvûd, *Müsned*, thk. Muhammed b. Abdülmuhsin et-Türkî, (Mısır: Dâru Hicr, 1419/1999), 2/53.

¹⁶⁵ Buhârî, *el-Edebü'l-müfred*, 164.

¹⁶⁶ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*; 2/95-396 (No. 2449- 2455; 2/397 (No. 2458).

¹⁶⁷ Buhârî, “Edeb” 18; Müslim, “Fedâil” 65; Tirmizî, “Birr” 12; Ebu Davud, “Edeb” 156. Rahmet ve şefkat, insanoğlunun değerini ortaya koyan manevî bir ölçüdür. Bu duygulara sahip olmayan kişi, imanın zevkini alamamış demektir. Onun, dini ve insani görevlerini kusursuz yapması da mümkün değildir. Yusuf Açikel, “Hz. Peygamber'in Evrensel Mesajlarından Rahmet”, III. Kutlu Doğum Sempozyumu, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2001), 265.

→Cerir b. Abdullah el-Becelî.¹⁶⁸

2. Muhammed b. Selâm → Ebû Muâviye → el-A'meş → Zeyd b. Vehb ve Ebû Zabyân →Cerir b. Abdullah el-Becelî.¹⁶⁹

3. Züheyr b. Harb ve İshâk b. İbrâhim → Cüreyc; (Tahvil) İshâk b. İbrahim ve Ali b. Haşrem → İsa b. Yunus; (Tahvil) Ebû Küreyb Muhammed b. 'Âlâ' → Ebû Muâviye; (Tahvil) Ebû Saîd el-Eşca' → Hafs (İbn Gıyâs); Bunların hepsi → el-A'meş → Zeyd b. Vehb ve Ebû Zabyân →Cerir b. Abdullah. Dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) "*Kim insanlara merhamet etmezse, Allah da ona merhamet etmez*" buyurdu.¹⁷⁰ Buhârî'nin rivayet ettiği bu hadîsin râvileri sika olduğundan hadis sahihtir.¹⁷¹

4. Ebû Bekr b. Ebû Şeybe → Vekî' ve Abdullah b. Nümeyr → İsmâil → Kays → Cerîr.¹⁷²

Ebû Bekr b. Ebû Şeybe, İbn Ebû Ömer ve Ahmed b. Abde → Süfyân → Amr → Nâfi' b. Cübeyr → Cerir b. Abdullah.¹⁷³

5. Bündâr → Yahya b. Saîd → İsmâil b. Ebû Hâlid → Kays b. Ebû Hâzim → Cerir b. Abdullah el-Becelî.¹⁷⁴

6. Abdullah → Babası → Behz → Hammâd b. Seleme → Abdülmelik b. Umeyr → Ubeydullah b. Cerir → Cerîr.¹⁷⁵ Abdülmelik b. Umeyr'in bazen tedliste bulunduğu kabul edilmekle beraber bu isnadla hadîs sahih kabul edilmiştir.¹⁷⁶

7. Abdullah → Babası → Muhammed b. Ubeyd → el-A'meş → Zeyd b. Vehb → Cerîr.¹⁷⁷

8. Abdullah → Babası → Muhammed b. Ubeyd → el-A'meş → Ebû Zabyân → Cerîr.¹⁷⁸

9. Abdullah → Babası → Muhammed b. Câfer → Şûbe →

¹⁶⁸ Buhârî, "Edeb", 37 (7/78).

¹⁶⁹ Buhârî, "Tevhîd" 2, (8/165).

¹⁷⁰ Müslim, "Fedâil", 15 (No. 2319).

¹⁷¹ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 287.

¹⁷² Müslim, "Fedâil", 15 (No. 2319).

¹⁷³ Müslim, "Fedâil", 15 (No. 2319).

¹⁷⁴ Tirmizî, "Birr ve Sıla", 16 (No.1922).

¹⁷⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/358.

¹⁷⁶ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 290.

¹⁷⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/358.

¹⁷⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/358.

Süleyman → Ebû Zabyân → Cerîr.¹⁷⁹

10. Abdullah → Babası → İbn Nümejr → el-A'meş → Zeyd b. Vehb → Cerîr.¹⁸⁰

11. Abdullah → Babası → Ebû Muâviye → el-A'meş → Zeyd b. Vehb → Cerir b. Abdullah.¹⁸¹

12. Abdullah → Babası → Yezîd → İsmâil b. Ebû Hâlid → Kays b. Ebû Hâzim → Cerîr.¹⁸²

13. Abdullah → Babası → Yahya → İsmâil → Kays → Cerîr.¹⁸³

14. Abdullah → Babası → Yahya b. Âdem → İsrâil → Ebû İshâk → Ebû İshâk'ın babası → Abdullah b. Cerir → Cerîr.¹⁸⁴

Bu isnadlarda bulunan râvilerin tamamı sika olduğundan hadis yukarıdaki senedlerle sahihtir.¹⁸⁵

15. Abdullah → Babası → Ebû Ahmed → İsrâil → Ebû İshâk → Ebû İshâk'ın babası → Cerîr.¹⁸⁶ Ebû İshâk'ın babası Abdullah el-Hemdânî es-Sebî'î meçhul bir râvi olduğundan hadis bu isnadla zayıftır.¹⁸⁷

16. Abdullah → Babası → Hüseyin b. Muhammed → Süleyman (İbn Karm) → Ziyâd b. 'Îlâka → Cerîr.¹⁸⁸ Süleyman b. Karm sadûk bir râvi olmakla birlikte hıfz konusunda iyi değildir.¹⁸⁹ Zayıf senedlerle gelen metin, sahih senedlerle de geldiği için bu isnadlar zayıf olan rivayetleri destekler ve onları asgarî olarak hasen ligayrihî seviyesine çıkarır.

Hadisin farklı bir metni şöyledir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "*Allah kullarından merhamet edenlere merhamet eder.*"

17. Abdullah b. Ahmed → Ebû Seleme Yahya b. Halef → Ömer

¹⁷⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/358.

¹⁸⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/358.

¹⁸¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/358, 362.

¹⁸² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/360.

¹⁸³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/362.

¹⁸⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/365.

¹⁸⁵ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 283, 285, 287, 288, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 298, 299.

¹⁸⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/365.

¹⁸⁷ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 296.

¹⁸⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/365.

¹⁸⁹ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 298.

b. Ali → İsmâil → Şa'bî → Cerir b. Abdullah.¹⁹⁰

Bu hadisi Tayâlisî iki isnadla,¹⁹¹ Humeydî üç isnadla,¹⁹² Buhârî *el-Edebü'l-müfred*inde iki isnadla,¹⁹³ Taberânî bazı lafız farklılıklarıyla birlikte otuz üç isnadla¹⁹⁴ Beyhakî üç isnadla¹⁹⁵ rivayet etmişlerdir. Böylece hadisin isnad sayısı 60'a çıkmaktadır. Kettânî, onlarca farklı senedle gelen bu hadisin manevî mütevatir olduğunu belirtir.¹⁹⁶

1.16. Muâviye'nin Merhameti

Cerîr b. Abdullah Ermeniy'e'de askerî bir birlik içinde bulunuyordu. Askerler aşırı derecede aç kalmışlardı. Cerîr, Muâviye'ye bir mektup yazarak Rasûlullah'ın (s.a.v.) "*İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez*" dediğini belirtti. Muâviye de ona yiyecek gönderdi. Muâviye'nin yanına geldiğinde "Sen de Rasûlullah'tan (s.a.v.) bu sözü işittin mi?" diye sordu. O da "Evet!" dedi. Cerir de, "Öyleyse (Allah'ın nimetinden) onları faydalandır ve savaştan sonra onları memleketlerine gönder" dedi. Ebû İshâk diyor ki: Babam bu orduda bulunuyordu. Muâviye'nin gönderdiği mallardan ona bir kadife elbise verilmişti.¹⁹⁷

Abdullah → Babası → Muhammed b. Câfer → Şu'be → Ebû İshâk → Cerir b. Abdullah.

Hadis bu isnadla sahihtir.¹⁹⁸ Esasen bu rivayetin aslı yukarıdaki hadistir. Muâviye ile ilişkisi bağlamında müstakil bir hadîs olarak rivayet edilmiştir.

1.17. Yumuşak Huylu Olmak (Rıfk)

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

¹⁹⁰ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 2/368 (No: 2353); Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 8/150.

¹⁹¹ Tayâlisî, *Müsned*, 2/50.

¹⁹² Humeydî, *Müsned*, 2/351-352 (No. 802-804).

¹⁹³ Buhârî *el-Edebü'l-müfred*, 1/48.

¹⁹⁴ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 2/335-336 (No. 2238-2243), 2/351 (No. 2291), 2/401-402 (No. 2474-2478), 2: 404-405 (2485-2489), 2/405-406 (No. 2491-2497), 2/408 (No. 2502-2504).

¹⁹⁵ Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 8/161.

¹⁹⁶ Kettânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ca'fer, *Nazmu'l-mütenâsir mine'l-ehâdisi'l-mütevatir*, thk. Şeref Hicâzî (Mısır: Dârü'l-Kütübî's-Selefiyye, ts.), 116.

¹⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/361.

¹⁹⁸ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 294.

“Allah cahil ve ahmak kişiye vermediğini yumuşak huylu olana verir. Allah bir kulunu sevdiği zaman onu yumuşak huyluluğu verir. Yumuşak davranışı engelleyen hiçbir aile ferdi yoktur ki kendisi de mahrum bırakılmasın.”

Muhammed b. Abdullah el-Hadramî → Ali b. Muhammed b. Ebi'l-Madâ' el-Masîs → Halef b. Temîm → İsmâil b. İbrâhim b. Muhâcir → İsmâil b. Ebû Hâlid → Kays b. Ebû Hâzim → Cerir b. Abdullah.¹⁹⁹ Taberânî bu hadîsi farklı bir senedle muhtasar olarak da rivayet etmiştir.²⁰⁰ Hadisin bu senedle sahih olduğunu söyleyebiliriz.

1.18. Sıla-i Rahim Yapmak

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Allah yeri ve göğü yaratmadan önce Ümmü'l-Kitâb'ta²⁰¹ şunu yazdı: Ben Rahmân ve Rahîm'im. Akrabalığı ben yarattım ve ona kendi isimlerimden birini verdim. Kim akrabalık bağlarını sıkı tutarsa ben de onu sıkı tutarım. Kim de o bağları keserse ben de onu kesip atarım.”

Câfer b. Muhammed el-Firyâbî → Muhammed b. Yezîd el-Bekrî el-Cûzcânî → Ebû Mutî' el-Lahmî el-Hakem b. Abdullah → Şu'be → Süleyman el-A'meş → Ebû Zabyân → Cerîr.²⁰² el-Hakem b. Abdullah Ebû Mutî' metrûk bir râvi olduğu ifade edilmiş²⁰³ Süleyman el-A'meş de bazen tedlis yaptığı için hadis bu senedle zayıftır.

1.19. Akrabaya İyilik Yapmak

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“Kimin bir akrabası gelir, Allah'ın ona verdiği bir fazlalığı kendisinden ister, o da yüzünü ekşitirse, bu kişiye (azap vermek üzere) Cehennemden Şücâ' adlı bir yılan çıkarılır; yılan bu kişinin ağzına dilini sokar ve onu hareket ettirir.”

Ubeydullah el-'Iclî ve el-Hadramî → Abdullah b. Ebû Ziyâd el-Kutvânî → İshâk b. er-Rabî' el-Ufurî → Dâvûd b. Ebû Hind → Âmir

¹⁹⁹ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 2/346 (No. 2274).

²⁰⁰ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 2/346 (No. 2273).

²⁰¹ Ümmü'l-kitâb, Levh-i Mahfuz'dur. Bk. Suyûtî, *Tefsiru'l-Celâleyn*, 1/647.

²⁰² Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 2/406 (No. 2492).

²⁰³ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 8/150.

eş-Şa'bî → Cerir b. Abdullah.²⁰⁴

1.20. Toplumunu Temsil Edenlere Saygı

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Size bir kavmin efendisi geldiği zaman ona ikramda bulunun.*”

Muâz b. el-Müsennâ → Müsedded → Hâlid → el-Hasan b. İmâre → Firâs → Âmir → Cerîr.²⁰⁵

Hadis, Hz. Peygamber’in Cerir b. Abdullah’ın Müslüman olması münasebetiyle söylediği bir sözdür. Cerir konuyu başka bir rivayette şöyle anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) peygamber olarak gönderildiği zaman yanına gittim. Bana “*Ey Cerîr! Niçin geldin?*” dedi. Ben de, “*Yâ Rasûlallah! Huzurunda Müslüman olmak için geldim*” dedim. *Bana elbisesini attı ve ashabına dönerek “Bir kavmin reisi geldiği zaman ona ikramda bulunun” dedi. Bundan sonra beni ne zaman görse yüzüme karşı gülümserdi.*

Ebû Abdullah el-Hâfız, Ebû Bekr el-Kâdî, Ebû Abdurrahman Muhammed b. el-Hüseyin es-Sülemî ve Ebû Saîd b. Ebû Amr → Ebû'l-Abbâs Muhammed b. Yâkub → Ebû Ümeyye et-Tarsûsî → Ebu'l-Hasan Muhammed b. Mukâtil el-Mervezî → Husayn b. Ömer el-Ahmesî → İsmâil b. Ebû Hâlid → Kays b. Ebû Hâzim → Cerir b. Abdullah.²⁰⁶ Heysemî, hadisin senesinde bulunan Husayn b. Amr’ın zayıf ve yalancı bir râvi olduğu hususunda icma bulunduğunu kaydeder.²⁰⁷

1.21. Emr-i Bi'l-mârufu Terk Eden Toplumun Cezası

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Halk içinde bazı adamlar günah işlemeye devam eder, engelleme gücüne rağmen halk onları bu günahları işlemekten engellemezse, Allah o topluma vereceği cezasını umumileştirir.*”

1. Müsedded → Ebû'l-Ahvas → Ebû İshâk → İbn Cerir → Cerir b. Abdullah.²⁰⁸ Hadîsin senesinde zikri geçen İbn Cerîr, galip ihtimalle Ubeydullah’tır ve bu zat hakkında cerh vaki olmamıştır.

²⁰⁴ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2/366 (No. 2343).

²⁰⁵ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2/370 (No. 2358).

²⁰⁶ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2/343-344 (No. 2266).

²⁰⁷ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 1/42.

²⁰⁸ Ebû Dâvûd, “Melâhim”, 17 (No. 4339).

Bu durumda râvilerin tamamı sika olduğundan hadis bu isnadla sahihtir.²⁰⁹

2. Ali b. Muhammed → Vekî' → İsrâîl → Ebû İshâk → Ubeydullah b. Cerir → Cerir b. Abdullah.²¹⁰

3. Abdullah → Babası → Muhammed b. Câfer → Şu'be → Ebû İshâk → Ubeydullah b. Cerir → Cerîr.²¹¹

4. Abdullah → Babası → Vekî' → İsrâîl → Ebû İshâk → Ubeydullah b. Cerir → Cerîr.²¹²

5. Abdullah → Babası → Abdürrezzâk → Ma'mer → Ebû İshâk → Ubeydullah b. Cerir → Cerîr.²¹³

6. Abdullah → Babası → Esved → Yunus → Ebû İshâk → Ubeydullah b. Cerir → Cerîr.²¹⁴

Râvileri sika olduğundan yukarıdaki senedlerle gelen hadislerin tamamı tek başına sahihtir.²¹⁵

7. Abdullah → Babası → Haccâc b. Muhammed → Şerîk → Ebû İshâk → el-Münzir b. Cerir → Cerîr.²¹⁶ Bu isnadla hadîs zayıftır. Zira Şerîk b. Abdullah en-Nehâî, sadûk bir ravi olmakla birlikte çok hata yapmaktadır.²¹⁷

8. Abdullah → Babası → Yezîd b. Harun → Şerîk b. Abdullah → Ebû İshâk → el-Münzir b. Cerir → Cerîr.²¹⁸ Şerîk sebebiyle bu senedle gelen hadis zayıftır.²¹⁹

9. Abdullah → Babası → Esved → Yunus → Ebû İshâk → Ubeydullah b. Cerir → Cerîr.²²⁰ Bu isnadla hadis sayıftır.²²¹ Yukarıdaki yedi, sekiz ve dokuz no'lu senedler zayıf olduğu için bu

²⁰⁹ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 366-367.

²¹⁰ İbn Mâce, "Fitne", 20 (No. 4009)

²¹¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/364.

²¹² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/366.

²¹³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/366.

²¹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/366.

²¹⁵ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 366, 367, 369, 370, 371.

²¹⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/361, 366.

²¹⁷ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 368.

²¹⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/363.

²¹⁹ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 368-369.

²²⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/366.

²²¹ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 372.

senedlerle gelen her hadis zayıf sayılmakla birlikte, hepsinin sahih mutâbileri²²² bulunduğundan sonuç itibariyle hadis hasen ligayrî derecesine çıkar.²²³

Emr-i bi'l-mârufu terk eden toplumun cezalandırılmasıyla ilgili hadisi Tayâlisî bir,²²⁴ Taberânî yedi,²²⁵ Beyhakî bir senedle²²⁶ rivayet etmişlerdir. Böylece hadisin isnad sayısı 18'e çıkmaktadır.

1.22. Muhâcir ve Ensâr'ın Faziletleri

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Muhâcirler ve Ensâr birbirinin dostlarıdır. Kureys'in tulekâsı²²⁷ ve Sakîfin utekâsı²²⁸ kıyamete kadar birbirlerinin dostlarıdır.*”

1. Abdullah → Babası → Vekî' → Şerîk → Âsım → Ebû Vâil → Cerîr.²²⁹

2. Şerîk → el-A'meş → Temîm b. Seleme → Abdurrahman b. Hilâl → Cerîr.²³⁰

Bu iki senedde yer alan Şerîk b. Abdullah en-Nehâî sadûk bir kişi olmakla birlikte çok hata yapan bir râvidir. Bu durum dikkate alındığında her iki tarihin de zayıf olduğunu kabul etmemiz gerekmektedir.²³¹

3. Abdullah → Babası → Abdürrezzâk → Süfyân → el-A'meş → Musa b. Abdullah b. Yezîd → Abdurrahman b. Hilâl el-Absî →

²²² Mütâbi:

²²³ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 368, 369, 372.

²²⁴ Tayâlisî, *Müsned*, 2/51.

²²⁵ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2/377-378 (No. 2379-2385).

²²⁶ Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, 10/91.

²²⁷ Müslümanlara çeşitli eziyetler yaptıkları halde Mekke fethinden sonra öldürülmeyip Hz. Peygamber'in affettiği kimselere tulekâ (serbest bırakılanlar) diye adlandırılmıştır. Geniş bilgi için bk. Kemal Sandıkçı, “Tulekâ”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (İstanbul : TDV Yayınları, 1993), 41/361-362.

²²⁸ Tâif muhasarası sırasında Hz. Peygamber, Müslüman olup kendilerine sığınan köleleri azad edeceğini vaat etmişti. Bu haberi duyan dört yüz dolayında köle kaleden kaçıp Müslümanlara sığındı. Hz. Peygamber de bunları âzad etti. İşte bu köleler *utekâ* (azatlıklar) adıyla şöhret bulmuştur. Bk. İbn Hacer, *el-İsâbe fî temyizi's-sahâbe*, thk, Âdil Ahmed, Ali Muhammed, (Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, 1415), 1,687.

²²⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/363.

²³⁰ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 10/15.

²³¹ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 380, 381.

Cerîr.²³² Senedin râvileri sikadır. Ancak Sevrî ve A'meş bazen tedlis yapmaktadırlar. Dolayısıyla hadisin zayıf olduğu söylenebilir.²³³

Bütün tarikler birlikte ele alındığı zaman her tarikin bir diğerini desteklediği görülür. Bu hadisi Tayâlisî bir,²³⁴ Taberânî ise yedi ayrı senedle²³⁵ rivayet etmişlerdir. Böylece hadîsin sened sayısı 11'e çıkmaktadır. Zayıf sayılan her tariki destekleyen çok sayıda mütâbileri bulunduğundan sonuç itibariyle hadis metin bakımından hasen liğayrihî seviyesine çıkar.²³⁶

1.23. Necâşî'nin Vefatı

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Kardeşiniz Necâşî vefat etmiştir; onun için istiğfarda bulunun.*”

1. Abdullah → Babası → Ebû Ahmed ez-Zübeyrî → Şerîk b. Abdullah → Ebû İshâk → Âmir → Cerîr.²³⁷

2. Abdullah → Babası → Musa b. Dâvûd ve Muhammed b. Abdullah b. ez-Zübeyr → Şerîk → Ebû İshâk → Âmir → Cerîr.²³⁸

Şerîk b. Abdullah en-Nehaî sadûk bir râvi olmakla birlikte çok hata yaptığından bu isnadlarla hadis zayıftır. Ancak mütâbileri çok olduğundan sonuç itibariyle hadis hasen liğayrihî seviyesine çıkmaktadır.²³⁹ İbn Ebû Şeybe bu hadîsi bir senedle,²⁴⁰ Taberânî ise dört senedle²⁴¹ rivayet etmiştir. Böylece hadisin sened sayısı yediye çıkmaktadır.

1.24. Rasûlullah'ın (s.a.v.) Giyabında Cerîr'i Övmesi

Hz. Cerir şöyle dedi: Medine'ye yaklaştığımda devemi çökerttim. Heybemi açtım. Güzel elbisemi giydim. Sonra **Rasûlullah'ın (s.a.v.)** huzuruna çıktım. O sırada Rasûlullah (mescidde) hutbe okuyordu. İnsanlar da göz ucuyla bana bakmaya

²³² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/363.

²³³ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 383.

²³⁴ Tayâlisî, *Müsned*, 2/57.

²³⁵ Taberânî, *el-Mu'cema'l-kebir*, 2/349 (No. 2284); 354 (No. 2302); 356-357 (No. 2310-2311); 358 (No. 2314); 392 (No. 2438); 397 (No. 2456).

²³⁶ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 383.

²³⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/363.

²³⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/363.

²³⁹ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 391, 393.

²⁴⁰ İbn Ebû Şeybe, Abdullah b. Muhammed el-Absî, *el-Musannef*, thk. Kemal Yusuf el-Hût (Riyad: Mektebetü'r-rüşd, 1409), 2/395.

²⁴¹ Taberânî, *el-Mu'cema'l-kebir*, 2/367-368 (No. 2346-2350).

başlamışlardı. Oturanlardan birine “Ey Allah’ın kulu! Rasûlullah benden mi bahsetti?” diye sordum. Adam dedi ki: “Evet! Biraz önce senden çok güzel bir şekilde söz etti. Hutbesine devam ederken senin geldiğin kendisine arzedilince, ‘*Bu kapıdan (veya bu aralıktan) Yemenli hayırlı bir zat girecektir. Onun yüzü üzerinde meleğin meshi vardır.*’ dedi. Cerir dedi ki: Ben de Allah’ın (c.c) beni sınıadığı şey hakkında Allah’a (c.c) hamdettim.

Hadisin senedleri şöyledir:

1. Abdullah → Babası → Ebû Katan → Yunus → el-Mugîre b. Şibl → Cerîr.²⁴²

2. Abdullah → Babası → Ebû Nuaym → Yunus → el-Mugîre b. Şibl b. Avf → Cerir b. Abdullah.²⁴³

3. Abdullah → Babası → İshâk b. Yusuf → Yunus → el-Mugîre b. Şibl b. Avf → Cerîr.²⁴⁴

Bu isnadlarda yer alan râvilerin tamamı sika olduğundan hadis sahihtir. Hadisi Humeydî bir,²⁴⁵ Buhârî *el-Edebü’l-müfred* de bir,²⁴⁶ Taberânî üç,²⁴⁷ Beyhakî bir²⁴⁸ senedle rivayet etmişlerdir. Böylece hadisin isnad sayısı dokuza çıkmaktadır.

1.25. Rasûlullah’ın (s.a.v.) Cerîr’i Dışarıdan Gelen Heyetlerle Tanıştırması

Hz. Cerir şöyle anlatıyor: “**Rasûlullah’a (s.a.v.)** bir heyet geldiği zaman onları çağırır ve onlara karşı benimle övünürdü.”

Ahmed b. Amr el-Bezzâr → Ahmed b. Mansûr er-Ramâdî → Hâlid b. Amr el-Ümevî → Mâlik b. Mugavvel → Ebû Zûr’a → Cerîr.²⁴⁹ Heysemî hadisin senedinde bulunan Hâlid b. Amr el-Ümevî’nin metrûk bir râvi olduğunu, ancak İbn Hibbân’ın onu tevsik ettiğini belirtmektedir.²⁵⁰

²⁴² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/359.

²⁴³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/360.

²⁴⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/364.

²⁴⁵ Humeydî, *Müsned*, 2/350 (No. 800).

²⁴⁶ Buhârî, *el-Edebü’l-müfred*, s. 97.

²⁴⁷ Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebir*, 2/340 (No. 2258), 403 (No. 2483), 407 (No. 2498).

²⁴⁸ Beyhakî, *es-Sünenü’l-kübrâ*, 3/222.

²⁴⁹ Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebir*, 2/388 (No. 2420).

²⁵⁰ Heysemî, *Mecma’u’z-zevâid*, 9/373.

1.26. Rasûlullah'ın (s.a.v.) Cerîr'e Karşı Her Zaman Gülümser Olması

Hz. Cerir şöyle dedi: "Müslüman olduğum andan itibaren **Rasûlullah (s.a.v.)** beni (huzuruna çıkmaktan) engellemedi ve ne zaman beni görse yüzünde bir gülümseme olurdu."

Hadîsin senedleri şöyledir:

1. Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr → İbn İdrîs → İsmâil → Kays → Ebû İshâk → Cerîr.²⁵¹

2. İshâk el-Vâsîfî → Hâlid → Beyân → Kays → Cerîr.²⁵²

3. İbn Nümeyr → İbn İdrîs → İsmâil → Kays → Cerîr.²⁵³ Bu hadîsin metninde şu ilave vardır: "Ben at üzerinde duramıyordum. (Rasûlullah) *Eliyle göğsüme vurdu ve "Allah'ım! (Onu at üzerinde) sabit tut; onu hâdî ve mühdî eyle!"* diye dua etti.

4. Yahya b. Yahya → Hâlid b. Abdullah → Beyân → Kays b. Ebî Hâzim → Cerir b. Abdullah.²⁵⁴

5. Abdülhamîd b. Beyân → Hâlid → Beyân → Kays b. Ebî Hâzim → Cerîr.²⁵⁵

6. Ebû Bekr b. Ebû Şeybe → Vekî' ve Ebû Üsâme → İsmâil → Kays b. Ebû Hâzim → Cerîr.²⁵⁶ Bu senedle gelen rivayette de üç no'lu hadîs metnindeki ilave vardır. Ebû Üsâme'nin bazen tedlis yaptığı kabul edilse bile, Vekî' b. el-Cerrâh ile birlikte bulunduğu bu ihtimal ortadan kalkmaktadır.²⁵⁷

7. İbn Nümeyr → Abdullah b. İdris → İsmâil → Kays b. Ebû Hâzim → Cerîr.²⁵⁸

8. Ahmed b. Menî' → Muâviye b. Amr el-Ezdî → Zâide → Beyân

²⁵¹ Buhârî, "Cihâd", 162 (7/25).

²⁵² Buhârî, "Menâkıbü'l-Ensâr", 21 (4/231).

²⁵³ Buhârî, "Edeb", 68, (7: 94).

²⁵⁴ Müslim, "Fedâilü's-sahâbe", 29 (No. 2475).

²⁵⁵ Müslim, "Fedâilü's-sahâbe", 29 (No. 2475).

²⁵⁶ Müslim, "Fedâilü's-sahâbe", 29 (No. 2475).

²⁵⁷ Ebû Halebiyye, Merviyât, 403-404.

²⁵⁸ Müslim, "Fedâilü's-sahâbe", 29 (No. 2475).

→Kays b. Ebû Hâzim → Cerîr.²⁵⁹ Tirmizî hadisi hasen-sahih²⁶⁰ olarak nitelemiştir.

9. Ahmed b. Menî' → Muâviye b. Amr → Zâide → İsmâil b. Ebû Hâlid → Kays → Cerîr.²⁶¹

10. Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr → Abdullah b. İdris → İsmâil b. Ebû Hâlid → Kays b. Ebû Hâzim → Cerir b. Abdullah.²⁶² Bu hadisin metninde de, üç nolu hadis metnindeki ilave vardır.

11. Abdullah → Babası → Muhammed b. Ubeyd → İsmâil → Kays → Cerîr.²⁶³

12. Abdullah → Babası → Muâviye b. Amr → Zâide → Beyân → Kays → Cerîr.²⁶⁴

13. Abdullah → Babası → Ebû Üsâme → İsmâil → Kays → Cerîr.²⁶⁵

14. Abdullah → Babası → Yahya → İsmâil → Kays → Cerîr.²⁶⁶

Bu isnadlarda yer alan bütün râviler sika olduğundan hadîs de sahihtir.²⁶⁷ Bu hadîsi Humeydî bir,²⁶⁸ Buhârî *el-Edebü'l-Müfred* de bir²⁶⁹ ve Taberânî *el-Mu'cemü's-sagîr*'inde bir²⁷⁰ *el-Mu'cemü'l-kebir*'inde sekiz²⁷¹ farklı isnadla rivayet etmişlerdir. Böylece isnadların toplamı 25'e çıkmaktadır.

1.27. Hz. Cerîr'in Cömertliği

Hz. Cerir şöyle anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) benim malımı

²⁵⁹ Tirmizî, "Menâkıb", 42 (No. 3820).

²⁶⁰ Hasen-Sahih: Bu ifade birkaç anlamda kullanılmıştır: 1. Senedleri çoğalıp sahih derecesine çıkan hadis; 2. Bazı senedleri sahih bazıları hasen olan hadis; 3. Bazı âlimlerin sahih bazılarını hasen dedikleri hadis. Bk. Aydın, Hadis İstılahları, s.68.

²⁶¹ Tirmizî, "Menâkıb", 42 (No. 3820).

²⁶² İbn Mâce, "Mukaddime", 11 (No. 159).

²⁶³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/358.

²⁶⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/359.

²⁶⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/362.

²⁶⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/365.

²⁶⁷ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404.

²⁶⁸ Humeydî, *Müsned*, 2/350 (No. 800).

²⁶⁹ Buhârî, *el-Edebü'l-müfred*, 98.

²⁷⁰ Taberânî, *el-Mu'cemü's-sagîr*, 1/87-88.

²⁷¹ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2/330-331 (No: 2219-2223), 350 (No. 2286-2287), 402 (No. 2480).

tutamayıp infak ettiğimi görünce şöyle dedi: “*Ey Cerîr! Malını tutmanda senin için bir mahzur yoktur. Muhakkak bu işin de bir müddeti vardır.*”

el-Hüseyn b. İshâk et-Tüsterî → Ali b. Sebâbe el-Kûfî → Amr (el-Hasan b. Amr'ın erkek kardeşinin oğlu) → el-Hasan b. Amr el-Fukaymî → Kays → Cerîr.²⁷² Hadisin senesinde bulunan Amr b. Abdulgaffar el-Fukaymî metrûk²⁷³ ve zayıf²⁷⁴ bir râvi olduğundan, hadîs bu isnadla zayıftır.

1.28. Evlere İzinsiz Girme

Hz. Cerir şöyle anlatıyor: Uyeyne b. Hısn, yanında Hz. Âişe varken, Rasûlullah'ın (s.a.v.) odasına girdi. Uyeyne, “Yanında oturan bu (kadın) kimdir?” diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) “*Âişe!*” dedi. Uyeyne, “Sana bundan (Âişe'den) daha hayırlı bir şey ihsan edildi mi?” dedi. Rasûlullah (s.a.v.) “*Hayır!*” dedi ve arkasından “*Çık ve (bir daha huzuruma çıkmak için) izin iste!*” dedi. Uyeyne, “Yeminim olsun ki, ben Mudarlı birinin huzuruna çıkmak için izin istemem!” dedi. Hz. Âişe “Bu adam kimdir?” diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) “*İnsanların kendisine tabi olduğu ahmak birisi!*” diye cevap verdi.

Ali b. Saîd er-Râzî → Yahyâ b. Mutî' eş-Şeybânî → Yahya b. Abdülmelik b. Ebû Ganiyye → İsmâil → Kays → Cerîr.²⁷⁵ Heysemî, hadîsin senesinde bulunan ve Taberânî'nin hocası olan Ali b. Saîd b. Beşîr'in yalancı bir hafız olduğunu söylemiş, ancak böyle olmadığı kanaatinde olanların da bulunduğunu belirtmiştir. Hadisin diğer râvileri sahihtir. Yahya b. Muhammed b. Mutî' ise sika bir râvidir.²⁷⁶ Ancak Heysemî'nin burada Yahya'yı sika olarak nitelmesi cümle yapısı bakımından problemlidir.

1.29. Medine'nin Fazileti

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Allah bana, 'Şu üç (şehirden) hangisinde konaklarsan orası senin hicret yurdundur:*

²⁷² Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2/372 (No. 2369).

²⁷³ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 4/65.

²⁷⁴ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 3/113.

²⁷⁵ Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir*, 2/345 (No. 2269).

²⁷⁶ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 8/45.

*Medine, Bahreyn, Kinnesrin.*²⁷⁷ diye vahyetti.”

el-Hüseyn b. Hureys → el-Fadl b. Mûsâ → İsa b. Ubeyd → Gaylân b. Abdullah el-Âmirî → Ebû Zür'a b. Amr b. Cerir → Cerîr.²⁷⁸ Hadîsin râvilerinden Gaylân b. Abdullah leyyin²⁷⁹ bir râvidir. Dolayısıyla hadis bu isnadla zayıftır.²⁸⁰ Hadîsi Hâkim en-Nîsâbûrî²⁸¹ ve el-Beyhakî²⁸² de rivayet etmişlerdir.

1.30. Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri

Hz. Cerir şöyle anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) ashâbını imtihan etmek üzere “*Ben size Zümer suresinin sonlarından bazı âyetleri okuyorum. Kim bu âyetleri okurken ağlarsa Cennet kendisine vacib olur.*” dedi. Sonra, “*Vemâ kaderu'llâhe hakka kadrihî*”den sûrenin sonuna kadar²⁸³ okudu. Bizden ağlayan da oldu, ağlamayan da oldu. Ağlamayanlar dediler ki: “Yâ Rasûlallah! Biz de ağlamaya çalıştık, fakat ağlayamadık!” Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Ben size onları okuyorum; kim ağlamamışsa, ağlar gibi yapsın!*”

Abdurrahman b. Muâviye el-Atebî → Hayyân b. Nâîf b. Sahr b. Cüveyriye → Saîd b. Sâlim el-Kıdâh → Ma'mer b. el-Hasan → Bekr b. Huneyys → Ebû Şeybe → Abdülmelik b. Umeyr → Cerîr.²⁸⁴ Heysemî Bekr b. Huneyys'in metrûk bir râvi olduğunu belirtmektedir.²⁸⁵

1.31. İhlâs Suresinin Fazileti

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “*Kim evine girerken 'Kul hüvellâhü ehad'i'*²⁸⁶ okursa, ev halkı ve komşularından fakirlik kalkar.”

Muhammed b. Abdullah b. Bekr es-Serrâc el-Askerî → Muhammed b. el-Ferec → Muhammed b. ez-Zebrikân → Mervân b.

²⁷⁷ Suriye'de Halep'in aşağı tarafında bulunan eski bir şehirdir. Şu anda harap vaziyettedir. el-Hamevi, *Mu'cem*, 4/404.

²⁷⁸ Tirmizî, “Menâkıb”, 68 (No. 3923).

²⁷⁹ Leyyin: Böyle bir râvinin rivâyeti i'tibar için alınır. Hadîsi metruk değildir. Aydınlı, *Hadis Istılahları*, 58; Koçyiğit, *Hadis Terimleri*, 248.

²⁸⁰ Ebû Halebiyye, *Merviyât*, 377.

²⁸¹ Hâkim en-Nîsâbûrî, *el-Müstedrek*, 3/2-3.

²⁸² Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve*, 2/195.

²⁸³ ez-Zümer 39/67-75.

²⁸⁴ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2/398 (No. 2459).

²⁸⁵ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 7/101.

²⁸⁶ el-İhlâs, 112/1.

Sâlim → Ebû Zür'a b. Amr b. Cerir → Cerir b. Abdullah.²⁸⁷ İbn Kesîr, Tefsirinde hadisin senedinde zayıflık olduğunu kaydeder.²⁸⁸

1.32. Bir Âyetin Tefsiri

Hz. Cerir şöyle anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) “*Fe-sebbih bi-hamdi Rabbike kable tulû'i's-şemsi ve kable gurûbihâ: Güneşin doğmasından önce de batmasından önce de Rabbini övgü ile tesbih et*”²⁸⁹ âyeti hakkında “*Güneşin doğuşu sabah namazıdır, batışından öncesi ise ikindi namazıdır*” buyurdu.

Muhammed b. Nasr el-Kattân el-Hemdânî → Muhammed b. Musaffâ → Yahya b. Saîd el-Attâr → Dâvûd b. Zebrikân → İsmâil b. Ebû Hâlid → Kays → Cerîr.²⁹⁰ Heysemî, hadisin senedinde bulunan Yahya b. Saîd el-Attâr'ın zayıf bir râvi olduğunu belirtmiştir.²⁹¹

Hz. Cerir şöyle anlatıyor: “*Halkı iyi (muslih) olduğu halde Rabbin, haksızlıkla memleketleri helâk etmez*”²⁹² âyeti nazil olunca “*Halkı birbirine adaletle muamele eder*” buyurdu.

Ebû Hanîfe Muhammed b. Hanîfe el-Vâsıtî → Ebû'l-Eş'as Ahmed b. el-Mikdâm → Ubeydullah b. Kâsım → İsmâil b. Ebî Hâlid → Kays → Cerîr.²⁹³

Sonuç

Hz. Peygamber'in sahâbilerinden olan Cerîr b. Abdullah, Yemen taraflarında oturan Becîle kabilesinden olup aynı zamanda onların residir. Hicretin onuncu yılı başlarında müslüman olmuş ve Hz. Peygamber (s.a.v.) onu manevi ehl-i beytinden saymıştır. Hz. Peygamber'in emriyle “Yemen Kâbesi” diye nitelendirilen Zülhalesa tapınağının tahrip edilmesinde görev almış; Hz. Ebû Bekir döneminde de mürtedlerle savaşmış; Hz. Ömer döneminde birçok şehri fethinde komutan olarak görev yapmıştır. Bu anlamda Müslümanlara İnan kapılarını açan Kâdisiye savaşında sağ kanat komutanı vazifesini deruhte etmiştir. Hz. Ali-Muâviye

²⁸⁷ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2/387-388 (No. 2419).

²⁸⁸ Ebû'l-Fidâ İsmail b. Kesîr el-Kureşî, *Tefsîru'l-Kur'ânîl-'Azîm*, (Dâru İhyâil-Kütübi'l-Arabiyye, 774), 4/569.

²⁸⁹ Tâhâ 20/130.

²⁹⁰ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2: 349 (No. 2283).

²⁹¹ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 7/67.

²⁹² Hûd, 11/117.

²⁹³ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 2/348 (No. 2281).

mücadelesinde tarafsız kalmakla birlikte Hz. Ali'nin talebi üzerine arabulucu olarak Muâviye ile görüşmüş ancak Muâviye'nin katı tutumu sebebiyle etkili olamamıştır. Daha sonra Fırat kenarındaki Karkîsiya'da uzlete çekilip burada vefat etmiştir.

Cerîr b. Abdullah'ın rivayet ettiği hadisler başta Buhârî ve Müslim olmak üzere bütün hadis müellifleri tarafından tahrir edilmiştir. Bir makale boyutunu aşması sebebiyle bu çalışmada Cerîr'in sadece ahkâm dışı rivayet ettiği hadisler incelenmiştir. *Kütüb-i Sitte* ve Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde yer alan hadisler birleştikleri ana metin ve bu kitaplardaki senedleriyle birlikte verilmiş, diğer kitaplardaki senedlerin sadece kaynaklarına işaret edilmiştir. *Kütüb-i Sitte* ve İbn Hanbel'in *Müsned*'inin dışındaki eserlerde yer alan hadislerin senedleri verilmiştir.

Cerîr'in rivayet ettiği hadislerin ise özellikle mana bakımından problemsiz olduklarını söylemek mümkündür. Çalışmamızda otuz iki ana konuda üç yüz yirmi bir farklı isnadla gelmiş olan hadisler incelenmiş ve sıhhat durumları belirtilmiştir.

Ahkâm hadislerinin haricinde Cerir b. Abdullah'tan otuz iki hadisin rivayet edildiği tespit edilmiş ve bunların sıhhat araştırması yapılmıştır. Kettânî, "*Merhamet etmeyene merhamet edilmez*" (H. No:15) hadisinin manevi mütevatir olduğunu söylemiştir. 1, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 21, 25 numaralı hadislerin *sahîh*; 22, 23, 24 numaralı hadislerin *hasen*, 2, 5, 8, 18, 19, 20, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 numaralı hadislerin ise *zayıf* olduğu görülmüştür. Sened bakımından *zayıf* sayılan hadislerin de büyük çoğunluğunun metin bakımından *sahih* olup sadece 27 ve 28 numaralı hadislerin problemliler oldukları söylenebilir.

Kaynaklar

Açikel, Yusuf, "Hz. Peygamber'in Evrensel Mesajlarından 'Rahmet'", Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayını, III. Kutlu Doğum Sempozyumu (Tebliğler), Isparta, 2001.

Açikel, Yusuf, *Kur'an ve Hadisler Işığında Geçmişten Günümüze Ehl-i Beyt*, Ankara: Nobel Yayınları, 2009.

Açikel, Yusuf, "Hadisler Işığında Görme Engelliler ve Bazı Öneriler", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2010/2, Sayı: 25, Isparta.

Ahmed b. Hanbel. *el-Müsned*. Beyrut: Mektebetu'l-İslâmî ve Dâru Sadr, ts.

- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin b. Ali. *es-Sünenü'l-kübrâ*. Haydarabad: Matbaatü Meclis-i Dâireti'l-Maârifî'l-Osmâniyye, 1353.
- Buhârî, Muhammed b. İsmail. *Sahîhu'l-Buhârî*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.
- Ebû 'Avâne, Yakub b. İshak el-İsferâinî. *Müsnedü Ebî Avâne*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1419/1998.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî. *Sünenü Ebî Dâvûd*. İstanbul: Çağrı Yayınları 1981.
- Ebû Halebiyye, Ahmed Yûsuf. *Merviyyâtü's-sahâbiyyi'l-celîl* Cerir b. Abdullah el-Becelî. Mekke: Câmî'atü Ümmî'l-Kurâ, Yüksek Lisans Tezi, 1402/1982.
- Fayda, Mustafa. "Cerîr b. Abdullah". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 7/410-411. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.
- Heysemî, Ali b. Ebu Bekr el-Heysemî. *Mec'ma'u'z-zevâvid ve menbe'u'l-fevâid*, Beyrut: Dâru'l-Kitâb, 1967.
- Humeydî, Ebû Bekr Abdullah b. Zübeyr. *el-Müsned*. thk. Habîbu'r-Rahmân el-A'zamî. Beyrut: Âlemü'l-Kütüb- Kahire: Mektebetü'l-Mütenebbî, ts.
- İbn Ebû Şeybe, Abdullah b. Muhammed el-Absî. *el-Musannef*. thk. Kemal Yusuf el-Hût. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1409.
- İbn Huzeyme, Ebû Bekr Muhammed b. İshak. *Sahîhu İbn Huzeyme*. thk. Mustafa el-A'zamî. Beyrut: Mektebetü'l-İslâmî, 1390/1970.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İsmail b. Kesîr el-Kureşî. *Tefsîru'l-Kur'ânîl-'Azîm*. Dâru Kahire: İhyâü'l-Kütübî'l-Arabiyye, ts.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvinî. *Sünenü İbn Mâce*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.
- İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Menî el-Hâşimî el-Basrî. *Tabakât*. Çeviri editörü: Adnan Demircan. İstanbul: Siyer Yayınları, 2014.
- İbnü'l-Cârûd, Ebû Abdillâh b. Ali. *el-Müntekâ mine's-süneni'l-müsnede 'an Resulillah*. Beyrut: Müessesetü'l-Kitâb es-Sekâfiyye, 1408/1988.
- Kettânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ca'fer. *Nazmu'l-mütenâsir mine'l-ehâdîsi'l-mütevâtir*. thk. Şeref Hicâzî. Mısır: Dâru'l-Kütübî's-Selefiyye, ts.
- Müslim, Ebû'l-Hüseyin Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî. *Sahîhu Müslim*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.

- Nesâî, Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Şu'ayb. *Sünenü'n-Nesâî*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.
- Streck, M. "Karkîsiya". *MEB İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1977.
- Şâfiî, Ebu Abdillah Muhammed b. İdris. *er-Risâle*. thk. Ahmed Şâkir. Mısır: Mektebetü'l-Halebî, 1358/1940.
- Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed. *el-Mu'cemu's-sagîr*. thk. Abdurrahman Muhammed Osman. Medine: el-Mektebetü's-Selefiyye, 1388, 1968.
- Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed. *el-Mu'cemü'l-kebîr*. thk. Hamdi Abdulmecîd es-Silefî. Bağdat: Dâru'l-Arabiyye, 1398/1978.
- Tayâlisî, Ebû Dâvûd Süleyman b. Dâvûd. *el-Müsned*. thk. Muhammed b. Abdülmuhsin et-Türkî. Mısır: Dâru Hicr, 1419/1999.
- Tirmizî, Muhammed b. İsa b. Sevre. *Sünenü't-Tirmizî*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.
- Yakut El-Hamevî, Şihabuddin Ebu Abdullah Yakut b. Abdillâh er-Rümî el-Bağdâdî, *Mu'cemu'l-Büldân*, (Thk. Ferid Abdulaziz el-Cündî), Dâru Sadr, Beyrut, 1995.
- Zehebî, Şemsuddin Muhammed b. Ahmed b. Osman. *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, Mısır: Dârulmaârif, ts.